

Art-Sanat

Araştırma Makalesi | Research Article

 Açık Erişim | Open Access

Konya'daki Medrese Yapılarının Günümüz Konya Kent Merkezinin Biçimlenmesi Üzerine Etkileri

Effects of Madrasah Buildings in Konya on the Formation of the City Center

Gülçin Erdaş¹   & Fatih Semerci²

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Konya, Türkiye

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya, Türkiye

Öz

Tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir kent olan Konya, zengin bir mimari kültüre sahiptir. Anadolu Selçukluları döneminde başkent olmasıyla birlikte kültür, sanat ve eğitim alanlarında önemli bir merkez hâline gelmiştir. Bu dönemde oldukça görkemli mimari yapılar ile donatılmış, bu durum Beylikler ve Osmanlı döneminde de devam etmiştir. Eğitime ve kültürel faaliyetlere verilen önem doğrultusunda Selçuklular ile başlayan medrese açma geleneği, Karamanoğulları ve Osmanlı ile devam etmiş, süreç içinde pek çok medrese inşa edilmiştir. Bu medreseler yapıldıkları dönemde hem kent içinde önemli bir odak noktası olmuş hem de kentin biçimlenmesine katkı sağlamıştır.

Bu çalışmada medreselerin izlerinin kent dokusu içinde yalnızca buldukları dönemde değil, kendilerinden yüzyıllar sonra bile farklı biçimlerde ortaya çıktığının farkındalığıyla, Konya kent merkezinin biçimlenmesinde medreselerin etkisi üzerine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle Konya kent merkezindeki medreseler tespit edilmiş, daha sonra tespit edilebilen toplam 86 medresenin günümüz kent merkezindeki izleri sorgulanmıştır. Sorgulama neticesinde medreselerin Konya kent merkezinin biçimlenmesinde hem fiziki hem manevi etkileri olduğu saptanmıştır. Medreselerin temaları ile günümüzde ilgili bölgede bulunan yapılaşma türünün benzerlik gösterdiği, medreselerin buldukları semtin isimlendirilmesinde rol oynadıkları, kentsel hafızanın korunmasına katkı sağladıkları tespit edilmiştir.

Abstract

Konya, a city that has hosted various civilizations throughout history, has a rich architectural culture. Konya became an important center in the fields of culture, art and education after it became the capital during the Anatolian Seljuk Period. In this period, it was equipped with very magnificent architectural structures and this situation continued in the Principalities and Ottoman Period. In line with the importance given to education and cultural activities, the tradition of opening madrasahs that started with the Seljuks continued with the Karamanids and Ottomans, and many madrasahs were built during the process. These madrasahs were both an important focal point in the city and contributed to the shaping of the city.

This research focuses on the impact of madrasahs on the shaping of Konya city center with the awareness that the traces of madrasahs appear in different forms in the urban fabric not only during their period but also centuries later. In this direction, first, the madrasahs in the Konya city center were identified, and then the traces of 86 madrasahs that could be identified in today's city center were questioned. Because of the investigation, it was determined that madrasahs had both physical and spiritual effects on the shaping of the Konya city center. It has been determined that the themes of the madrasahs and the type of construction in the relevant region today are similar, that the madrasahs play a role in the naming of the neighborhood where they are located, and that they contribute to the preservation of urban memory.

“ Atıf | Citation: Erdaş, Gülçin, Fatih Semerci. "Konya'daki medrese yapılarının günümüz Konya kent merkezinin biçimlenmesi üzerine etkileri". *Art-Sanat*, 23 (2025): 181-214. <https://doi.org/10.26650/artsanat.2025.23.0009>

 This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

 2025. Erdaş, G. & Semerci, F.

 Sorumlu Yazar | Corresponding author: Gülçin Erdaş gulcinerdas@gmail.com

Anahtar Kelimeler Medrese · Kent biçimlenmesi · Konya medreseleri · Konya tarihî kent merkezi · Medrese-kent ilişkisi

Keywords Madrasah · Urban formation · Konya madrasahs · Konya historical city center · Madrasah-city relationship

Extended Summary

The term "Medrese" originates from Arabic and signifies "to read, comprehend, learn a text, and repetitively recite it for memorization." In Islamic nations, it denotes a structure characterized by its unique architecture, typically constructed around a spacious courtyard, either open or enclosed, where disciplines consistent with Islamic religious doctrines are taught, alongside accommodations for students' residency and study.

Madrasahs were first established in the 9th and 10th centuries. Some sources accept that the madrasahs started with "Suffe", which is a section of the Masjid-i Nabawi. The Masjid al-Nabawi is a mosque established under the leadership of the Prophet Muhammad. This masjid consists of 3 sections: The section where the Prophet Muhammad and his family stayed, the worship area, and the place where students stayed and received education. The first truly established madrasah was founded in the 11th century in Nisapur, Iran. The first madrasah established in Anatolia was the Yağbasan Madrasah, founded by the Danishmendids in Niksar, Tokat, where medicine was taught. The most comprehensive madrasah, which is an example for the later ones, is the Nizamiye Madrasah built during the Seljuk period. It was built by Nizamü'l-Mülk in Baghdad in 1057. Nizamiye Madrasah is considered to be the first and real university of Islam in terms of providing free education, scholarships to students, providing accommodation and meeting the social needs of students.

When we look at the reasons for establishing madrasahs, many opinions are put forward. The difficulty of conducting worship and education at the same time in mosques, the need for an institution that would meet the needs of the educational institution and the students, the intensity of the lessons in mosques, the establishment as a continuation of masjids and mosques, the training of clergymen, statesmen, members of justice, scholars and derris, The establishment of madrasahs as a continuation of institutions established for library purposes such as Dar al-hikme and Beytu'l-Hikme, known as Dar al-ilim, to prevent inter-sectarian propaganda, to support a jurisprudential sect, to educate poor and talented students and to bring them into society are seen as the purposes of the establishment of madrasahs.

Madrasahs are divided into general madrasahs and specialized madrasahs. General madrasahs provide primary and secondary level education and many sciences such as the Qur'an, hadith, fiqh, jurisprudence, vocabulary, nah, mathematics, astronomy, philosophy, history and geography are taught together in these madrasahs. Specialized madrasahs, on the other hand, provide higher level education and allow specialization in fields such as literature, theology, medicine, mathematics and natural sciences, such as dar al-qurra, dar al-hadith, dar al-tib (medical madrasah) etc.

In addition to the cultural value they carry, madrasahs are important architectural elements both in terms of their architecture and their relationship with the city. When evaluated stylistically, they have a plan scheme consisting of cells, classrooms, a masjid and a mausoleum arranged around a courtyard and enriched with 1-4 iwan. The most important building elements of madrasah architecture are the portal, courtyard, iwan, winter classroom, tomb (masjid) and cells. The portal is the richly decorated, monumental entrance of the madrasahs. It emphasizes the entrance on the facade. The courtyard is an area in the center of the building, surrounded by walls or porticoes, gathering all the spaces and acting as a nodal point. The iwan is a space closed on three sides, with the open side facing the courtyard, raised by a few steps from the courtyard, and covered with a vault or dome. The winter classroom is a classroom space located to the right or left of the main iwan for use in cold weather. The mausoleum is a space covered with a dome, usually where the madrasah masters are buried, and can be located in different places according to the madrasah plan scheme. Cells, on the other hand, are the rooms lined around the courtyard and opening to the courtyard, which may have a portico in front of them according to the plan scheme, used by the students for sheltering and studying.

When evaluated as an urban element, madrasahs are buildings that have the characteristics of "urban nucleus" in the words of Kevin Lynch with the relationship they establish with their surroundings and the meaning they carry. Urban nuclei are important nodes and focal points that are the nucleus of the region and create areas of gathering

and activity. At the same time, some urban nuclei are signposts that create visual perception and reference for their surroundings.

It would be appropriate to say that madrasahs are the product of interdisciplinary cooperation. The strategic perspectives of the states in making construction decisions, the mission of the madrasah, the foundation culture kept alive during the construction process, the esthetic and meaning value of its formal elements, and the architectural enrichment with other types of buildings built together make madrasahs important architectural elements with both physical and spiritual dimensions. Such structures naturally affect the city in both physical and spiritual dimensions. In the physical dimension, it has the power of influence that can determine the way of land use, the density of construction around it, building types, urban silhouette (storey height, material / texture selection, etc.), urban orientation and development, zoning decisions, and transportation network; while in the spiritual dimension, it is effective in the formation of urban identity, memory, culture, and brand value.

The madrasahs built in Konya city center added cultural value to the city in the period they were built and served to create a brand value such as "capital of science and culture". In addition to this service, they have become a symbol of urban esthetics and richness in terms of architecture. Especially in the Seljuk Period, very magnificent madrasahs were built, and these madrasahs have become the icons of the city of Konya today.

This study identifies medreses constructed in the Konya city center during the Seljuk, Karamanids, and Ottoman periods and investigates their contributions to subsequent regional developments. The names, construction dates, and present conditions of the identified medreses are tabulated. The locations of the madrasahs are expressed both in writing and cartographically, with reference to today's urban texture. The existence of 25 madrasahs in the Seljuk Period, 17 in the Karamanids Period, and 44 in the Ottoman Period could be identified in the city center of Konya.

The institutionalization of madrasahs in Konya and its surroundings occurred during the Seljuk period. This was a period when Konya shone in every sense, became a center of education and culture and had an important political and military power. Almost all of the valuable madrasahs that have survived to this day in Konya are the works of the Seljuk Period. The Karamanids, who came after the Seljuk Empire, built some madrasahs and tried to protect the cultural heritage inherited from the Seljuks. Toward the end of the 13th century, the Seljuks disintegrated and the conflicts and political problems between the principalities established in various regions in this period caused educational activities to slow down. Many madrasahs became unusable due to lack of maintenance. After the Karamanids, new educational structures were not established in Konya until the 18th century, but as of the 18th century, Konya started to rise again, and many madrasahs were built. In addition to madrasahs, lodges, mosques and zawiya were built, libraries were established and many valuable works were endowed to these libraries. However, as the Ottoman Empire began to weaken, madrasahs began to lose their importance.

The madrasahs built in Konya city center added cultural value to the city in the period they were built and served to create a brand value such as "capital of science and culture". In addition to this service, they have become a symbol of urban esthetics and richness in terms of architecture. Especially in the Seljuk Period, quite magnificent madrasahs were built and these madrasahs have become the icon of Konya today.

On an urban scale, madrasahs have a relationship with urban development in the period in which they were built. Konya city center was first established on Alaaddin Hill and then developed to the north of the hill. It is seen that the Seljuk Period madrasahs were also concentrated in this direction. Afterwards, the city started to develop toward the east of the hill. In the Ottoman Period, it is seen that the madrasahs were concentrated on the Alaaddin-Mevlana axis in the east of the hill. In fact, this situation is not a coincidence. Madrasahs were generally built with the support of foundations, and in accordance with the foundation culture, other buildings that could meet the expenses of the madrasah were also endowed while the madrasah was being built. Endowing income-generating real estate is considered a part of the process of establishing a madrasah. The endowed buildings may be an existing structure or they may be built with the madrasah or for the madrasah in the close neighborhood of the madrasah. The areas where madrasahs are concentrated are also the areas where urban mobility and commercial activities are intense in the relevant period. Madrasahs not only bring mobility to the area where they are built, but also the places where they are built are usually located within the development area of the city. It is possible to observe this situation, especially on the Alaaddin-Mevlana axis, where the madrasahs of the Ottoman Period are concentrated. Madrasahs have contributed to this axis being an important trade axis throughout history. Today, this area is the area where cultural and commercial activity is the most intense and constitutes the historical city center of Konya.

It has been observed that madrasahs also affect the functions of the buildings in their immediate surroundings in line with their area of specialization. Karatay Madrasah was an educational institution where fiqh was taught, equivalent to today's law faculties, and the Konya Courthouse was located just behind the Karatay Madrasah. The area between Alâeddin Dârüşşifâsı (House of Healing), the medical madrasah of the period, and Kadi Izzeddin Maristan-ı Atik is now surrounded by buildings serving health-related functions. It is seen that the neighborhood of the building, which was used as the Provincial Public Library for many years and was demolished in 2012, was also neighbored by library buildings in the past. The "educational" identity of the areas where some madrasahs are located continues today. Finally, the madrasahs built in the city center of Konya, in addition to their impact on urban shaping, have given Konya the identity of a capital of science, science and culture since the Seljuks, played a role in the naming of the districts and left important spiritual traces where urban memory is preserved and reminded for centuries.

Giriş

Arapça “okumak, anlamak, bir metni öğrenmek ve ezberlemek için tekrarlamak”¹ anlamındaki “de-re-se” kökünden türetilen “medrese” kelimesi, “ders gösterilen yer”² anlamına gelmektedir. “İslam ülkelerinde, genellikle İslam dininin kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu, kendine has bir mimarisi olan, üstü açık veya kapalı geniş bir avlu çevresinde talebelerin yatıp kalkması, ders çalışması için inşa edilmiş odalardan meydana gelen yapı”dır³. Medreseler kendi içinde “genel medreseler” ve “ihtisas medreseleri” olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel medreseler, ilk ve orta kademe eğitim vermekte olup bu medreselerde Kur'an, hadis, fıkıh, lügat, nahiv, matematik, astronomi, felsefe, tarih ve coğrafya gibi pek çok bilim bir arada okutulmaktadır. İhtisas medreseleri ise yüksek kademe eğitim vermekte olup edebiyat, ilahiyat, tıp, matematik, tabiat bilimleri gibi alanlarda ihtisaslaşmaya olanak tanıyan, dârülkurrâ, dârülhadis, dârüttıb gibi eğitim kurumlarıdır⁴.

Medreselerin kuruluşu 9-10. yüzyıllara denk gelmektedir⁵. Medreselerden önce küttablar, camiler, saraylar, kitapçı dükkanları, ilim adamlarının evleri, edebî salonlar gibi mekânların eğitim faaliyetlerine ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Medrese tarihinin Suffe ile başladığı kabul edilmektedir. Suffe, Mescid-i Nebevî'nin bölümlerinden biridir. Hz. Muhammed'in kurulmasına öncülük ettiği Medine'de bulunan Mescid-i Nebevî, Peygamberin ve ailesinin kaldığı bölüm, ibadet alanı, öğrencilerin kaldığı ve eğitim gördüğü yer (suffe) olarak üç kısımdan oluşmaktadır⁶. Mescid-i Nebevî geleneğinin İslamiyet'in hâkim olduğu topraklarda devam ettiği ve bir cami/mescit inşa edildiğinde yanı başına bir medrese kurulduğu söylenmektedir⁷.

Gerçek anlamıyla ilk medrese 11. yüzyılda İran, Nişabur'da kurulmuştur⁸. Anadolu'da ilk medrese ise Tokat Niksar'da Dânişmendîler tarafından kurulan, tıp eğitimi veren Yağlıbasan Medresesi'dir⁹. Kendinden sonrakilere örnek olacak en geniş kapsamlı medrese de 1057'de Selçuklu Veziri Nizâmülmülk tarafından Bağdat'ta inşa ettirilen Nizamiye Medresesi'dir. Nizamiye Medresesi, parasız eğitim vermesi, öğrencilere burs bağlaması, kalacak yer temin etmesi, öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılaması bakımından ilk üniversite kabul edilmektedir. Aynı zamanda bu medrese ile eğitim daha sistemli ve düzenli bir hâle getirilmiştir¹⁰.

Medreseler gerek taşıdıkları misyon gerek kuruluş şekilleri itibarıyla kentlerin biçimlenmesini önemli ölçüde etkilemişlerdir. Konya bu etkinin en yoğun hissedildiği kentlerin başında gelmektedir. Konya, pek çok medeniyete ev sahipliği yapmasının yanında Anadolu Selçuklu döneminde yaklaşık 180 yıl boyunca başkentlik misyonu üstlenmiş kadim bir kenttir. Bilhassa başkent olması ve Selçukluların eğitime verdikleri önem, medrese inşası konusunda Konya'yı tercih edilir bir konuma getirmiştir. Tüm bunların yanı sıra, Mevlânâ, Şems-i Tebrizi, Sadrettin Konevî gibi önemli alimlerin gelişi de Konya'nın eğitim alanında öne

¹Mehmet Dalkılıç, “Medreselerin Ortaya Çıkmasına Zemin Hazırlayan Tarihsel Süreç,” *Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler*, ed. Fikret Gedikli (Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, 2013), 1: 239.

²Recai Doğan, “Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili,” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XXXVII (1997), 408.

³“Medrese,” Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>

⁴Yücel Gelişli, “On Dokuzuncu Yüzyılda (Osmanlı Devleti'nin), Bağdat ve Yemen Vilayetlerinde Medreselerin Açılma Gerekçelerine İlişkin İki Belge,” *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25/2 (2005), 91.

⁵Doğan, “Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili,” 408.

⁶Dalkılıç, “Medreselerin Ortaya Çıkmasına Zemin Hazırlayan Tarihsel Süreç,” 235-236.

⁷Fethullah Ayte, “Medreseler,” *Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler*, ed. Fikret Gedikli (Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, 2013), 1: 61.

⁸Doğan, “Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili,” 408.

⁹Mehibe Şahbaz, “Sahib Ata Fahrü'd-Din Ali Döneminde İnşa Edilen Medreselerin Türkiye Selçuklu Eğitimindeki Yeri,” *Social Sciences Studies Journal (SSS Journal)* 4/ 22 (2018), 3850.

¹⁰İsmail Güven, “Büyük Selçuklu Devletinde Eğitim ve Öğretim Genel Bir Bakış,” *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 25/2 (1992), 836, 847.

çıkmasına vesile olmuştur. Tüm bu gelişmeler kaçınılmaz olarak kente hem manevi hem fiziki olarak katkı sağlamıştır.

Konya kent merkezine yönelik yürütülen araştırmalar sırasında ve kent içindeki gözlemler neticesinde medreseler ile medreselerin konumlarının günümüzdeki durumu arasında bir bağlantı olduğu fark edilmiştir. Konya kent merkezinde tespit edilebilen en eski medrese 1113 yılına tarihlenmekte, medrese inşası ve onarımı ise 20. yüzyılın ilk çeyreğinde son bulmaktadır. İlk medreseden bugüne kadar geçen 900 yıl ve medrese faaliyetlerinin durmasından bugüne kadar geçen yaklaşık 100 yıl boyunca medreselerle oluşan kentsel hafızanın ve izlerin kendini bir şekilde devam ettirmiş olması oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlantıyı ve izlerin devamlılığını ortaya koyabilmek amacıyla hazırlanan bu araştırma ile Konya kent merkezinde Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı döneminde inşa edilen medrese yapılarını envanter niteliğinde derlemek, konumlarını günümüz kent dokusu içinde tespit etmek ve bu yapıların 21. yüzyıl Konya kent merkezi üzerindeki izlerini ve kent biçimlenmesine etkisini görünür kılmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın birinci bölümünde mimari ve kentsel bir öge olarak medreseler incelenmiştir. İkinci bölümde Konya'da bulunan medreselerin yapım tarihi, adı, konumu ve durumu tablolaştırılmış ve konumları güncel kent haritası üzerinde kartografik olarak sunulmuştur. Üçüncü ve son bölümde ise medreseler ile buldukları yerin günümüz Konya kent merkezi içindeki biçimlenişi, fonksiyonu ve anlamı sorgulanmıştır.

1. Yöntem

Bu araştırmada Konya kent merkezinde yer alan medreselerin konumları tarihî kaynaklar aracılığıyla tespit edilmiştir. Elde edilen veriler önce ad, yapım tarihi, güncel durum, yıkım tarihi, adres ve yaptırın bilgilerini içerecek şekilde tablolaştırılmıştır. Medreselerin konumları, Konya kent merkezinin güncel haritası üzerine işaretlenmiş; tablolar, kartografik temsillerle de desteklenmiştir. Daha sonra medreselerin geçmişteki konumları ile günümüzdeki konumları arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Çalışmanın sınırlılıkları ve izlenen yöntem şu şekilde sıralanabilir:

Çalışma kapsamında yalnızca Konya kent merkezinde yer alan medreselere yer verilmiştir. Geçmişte Alaaddin Tepesi kentin merkezini oluşturmakta, dış kale ise kenti sınırlamaktaydı. Ancak zamanla kentin surların dışına taşmasıyla kent merkezi sınırları da genişlemiştir. Günümüzde merkez algısı oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Bugün 31 ilçeye sahip olan Konya'nın merkez ilçeleri Meram, Selçuklu ve Karatay'tır. Merkez ilçelerin kesişim noktasında yer alan Alaaddin Tepesi ve komşuluğundaki mahalleler Konya kent merkezi kabul edilmektedir. Çalışmada, kent merkezi, tarihî kent merkezi sınırları, bu sınırları oluşturan surlar ve kent merkezinde yer alan mahalleler harita üzerinde belirtilmiştir. Mahalle sınırlarının/isimlerinin dönem dönem değişebilmesi sebebiyle herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermemek adına 2024 yılı mahalle sınırları esas alınmıştır.

Medreselerin ve konumlarının tespitinde Konya kent çalışmalarına önemli hizmetleri olan araştırmacılar ve Konya Büyükşehir Belediyesi arşivlerinden yararlanılmıştır. Tabloların içeriğinde karmaşa yaratmamak için referans alınan bütün kaynaklar, kaynakça bölümünde belirtilmiştir. Günümüze ulaşan medreselerin konumları ise yerinde gözlemlenerek tespit ve teyit edilmiştir.

Çalışmanın içeriğinde yer alan tabloların Konya kent merkezinde inşa edilmiş bütün medreselerin bir envanteri olması amaçlandığından yeri tespit edilemeyen medreseler de (kente katkıları sorgulanamasa da) bu listeye eklenmiştir. Tarihî kaynaklarda adı geçen ancak hakkında bilgiye ulaşılamayan medreseler de hangi kaynaktan yer aldığı belirterek ayrıca sunulmuştur. Böylece Konya kent merkeziyle ilgili olan bütün medreselere ulaşmak mümkün olmaktadır.

Literatür taramalarından elde edilen konumlar, günümüz Konya kent merkezine göre yeniden düzenlenmiştir. Çünkü referans alınan kaynakların pek çoğunun eskiye tarihlenmesi, her araştırmacının konumları

kendi buldukları dönem üzerinden tarif etmesi ve pek azının kroki üzerinden belirtmesi, medreselerin (özellikle günümüze ulaşamamış medreselerin) konumlarının nerede olduğunu anlamayı güçleştirmekte, zaman zaman belirsizlikler yaratmaktadır. Tariflerde geçen "... binasının/parkının vb. yanında" gibi referans noktalarının pek çoğu günümüze ulaşamamıştır. Söz konusu mahalle, cadde ya da sokaklar değişime uğramış, bazıları tamamen kaybolmuştur. Bu durum 21. yüzyıl Konya kentini deneyimleyen bir kentli ve araştırmacının tarihî kaynaklardaki konumları tespit etmesini güçleştirmektedir. Belirsiz ya da çelişkili konum tarifleri ile böyle bir araştırma yürütmek ve medreselerin günümüzdeki kent dokusuyla ilişkisini anlamak, geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurabilmek oldukça güçtür. Bu sebeple çalışma kapsamında, Konya kent merkezindeki medreselerin eski kaynaklarda geçen konumlarının neresi olduğu tespit edilmiş daha sonra bu konumlar günümüz (2024 yılı) Konya kent merkezi referans alınarak tariflenmiş ve güncel kent haritası üzerine işlenmiştir.

Medreselerin konumlarının işlendiği haritalar konum teknolojileri üzerine geliştirilmiş olan oldukça yüksek görüntü kalitesi ve güncel veri sunan Mapbox¹¹ internet sitesinden alınmıştır. Altlık olarak kullanılan haritanın geçmişe yönelik bir dönem haritası olmamasının sebebi yukarıda da ifade edildiği üzere günümüz ile geçmiş arasında ilişki kurabilmektir. Araştırmanın amacına uygun olmadığı ve önceki çalışmaları tekrar etmemek için arşivlerde bulunan 1838, 1924, 1946 tarihli eski haritalar kullanılmamıştır.

Bu çalışmanın zamansal olarak günümüze odaklanmasının temel sebepleri şunlardır: İlk olarak bu çalışmayla Konya kent merkezine ve medreselere dair güncel bir veri sunmak hedeflenmektedir. Kentlerin, araştırmacıların, akademik çalışmaların yaşadığı jenerasyon değişimi gereği, geçmişi bugünün koşullarında anlayabilmek adına güncel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bir diğer sebep ise medreselerin geçmiş bir zaman dilimi kapsamında incelenmesinin araştırmanın rivayetlerle sınırlı kalmasına sebep olmasıdır. Çünkü Konya kent tarihi, verilerin arşivlenmesi ve saklanması konusunda bazı talihsiz durumlara karşılaşmıştır. Konya kentine yönelik verilerin önemli bir kısmı sözlü aktarımlar/rivayetler şeklindedir. Belli bir döneme kadar plan, kroki, harita, fotoğraf gibi somut verilere ulaşılamamaktadır. Ulaşılabilen somut veriler en erken yaklaşık 19. yüzyıla tarihlenmektedir. Araştırma kapsamında 12. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan bir medrese inşa sürecinden bahsedilmektedir ve 800 yıllık bu zaman dilimine ait verilerin önemli bir kısmı büyük oranda kayıptır. Dolayısıyla pek çok medresenin yıkım tarihi dahi bilinmezken geçmiş bir zaman diliminde medreselerin kente etkisi hakkında fikir yürütmek farazi bir çalışma ortaya koymaya yol açabilir. Bu durum zamansal olarak Tanzimat dönemi ya da Cumhuriyet dönemi gibi kentlerin kentsel reformlar, modernizm vb. aracılığıyla önemli değişimler geçirdiği kırılma noktalarının tercih edilmemesinin de sebebidir. Medreselerin hepsinin yıkılış tarihleri ve sebepleri bilinmemektedir. Tüm bu belirsizlikler gereği, medreseleri "günümüz" koşullarında incelemek daha uygun bir yaklaşım olarak görülmüştür.

Son olarak, medreseler ile günümüz Konya kent merkezi arasındaki ilişki sorgulanırken medreselerin hangi alanda eğitim verdiği, misyonu, barındırdığı fonksiyonlar gibi özelliklere bakılmış daha sonra bu verilerin ilgili bölgenin biçimlenmesinde nasıl bir etkisi olduğu incelenmiştir. Bu incelemelerde kentsel silüeti etkileyen kat yüksekliği, malzeme/doku vb. tasarıma yönelik biçimsel etkilere ve günümüze ulaşan medreselerin yeniden işlevlendirilmesine dair yorumlara yer verilmemiştir. Çünkü tarihî bir yapının ve çevresinin biçimlenmesinde, işlevlendirilmesinde koruma literatürüne ait pek çok kriter vardır ve bunların bütüncül olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

2. Mimari ve Kentsel Bir Öge Olarak Medreseler

Medreseler, taşıdığı kültürel değer yanında gerek mimarisi gerek kentle kurduğu ilişki bakımından önemli mimari öğelerdir. Medreselerin disiplinler arası bir iş birliğinin ürünü olduğu söylenebilir. Devlet-

¹¹"Mapbox," erişim 08 Mayıs 2024, <https://www.mapbox.com>

lerin medreseler aracılığıyla kurduğu stratejik bakış açıları, medresenin sosyolojik misyonu, inşa sürecinde yaşatılan vakıf kültürü, biçimsel öğelerinin taşıdığı estetik ve anlam değeri, beraberinde inşa edilen diğer yapı türleri ile mimari açıdan bir zenginlik sağlaması gibi pek çok etken medreseleri hem fiziki hem manevi boyutu olan önemli mimari öğeler hâline getirmektedir. Böyle yapılar kenti, doğal olarak hem fiziki hem de manevi boyutta etkilemekte; fiziki boyutta arazinin kullanım şeklini, çevresindeki yapılaşma yoğunluğunu, yapı türlerini, kentsel silüeti (kat yüksekliği, malzeme/doku seçimi vb.), kentsel yönelimi ve gelişimi, imar kararlarını, ulaşım ağını tayin edebilme gücüne sahipken; manevi boyutta kültürü, kentsel kimliği ve marka değerini oluşturmaktadır.

Medreseler, kentsel bir öge olarak değerlendirildiğinde çevresiyle kurduğu ilişki ve taşıdığı anlam ile Kevin Lynch'in ifadesiyle "kent nüvesi" niteliği taşıyan yapılardır. Kent nüvesi, bulunduğu bölgenin çekirdeği olma özelliği taşıyan, toplanma ve faaliyet alanları yaratan önemli düğüm ve odak noktalarıdır. Aynı zamanda bazı kent nüveleri, bulunduğu çevre için görsel algı oluşturan, referans olabilen işaret öğeleridir¹².

Biçimsel açıdan değerlendirildiğinde ise medreseler, mimari olarak içe dönük, bir avlu etrafında sıralanmış hücreler, derslikler, mescit ve türbeden oluşan, 1-4 eyvanla zenginleştirilmiş bir plan şemasına sahiptir. Medrese mimarisinin¹³ en önemli yapı elemanları portal, avlu, eyvan, kışık dershane, türbe (mescit) ve hücrelerdir. Portal, medreselerin zengin bir biçimde süslenmiş, anıtsal nitelik taşıyan girişleridir. Cephede girişi vurgulamaktadır. Avlu, yapının ortasında kalan, etrafı duvarlarla ya da revaklarla çevrili, bütün mekânları toplayan, düğüm noktası niteliğinde bir alandır. Eyvan, üç yanı kapalı, açık tarafı avluya bakan, avludan birkaç basamakla yükseltilmiş, üzeri tonoz ya da kubbe ile örtülmüş kısımdır. Kışık dershane, soğuk havalarda kullanılmak üzere ana eyvanın sağında ya da solunda konumlanan ve ders verilen kısım; türbe, üzeri kubbe ile örtülü olan, genellikle medrese banilerinin gömüldüğü, medrese plan şemasına göre farklı yerlerde konumlanabilen kısımdır. Hücreler ise, avlunun etrafına sıralanan ve avluya açılan, plan şemasına göre önünde revak bulunabilen, talebelerin barınmak ve ders çalışmak için kullandığı odalardır¹⁴.

Anadolu medreselerinde avlulu ve kubbeli olmak üzere 2 farklı plan şeması görülmektedir. Avlulu medreselerin girişinde büyük bir portal vardır. Girişin karşısında geniş bir eyvan, sağında ve solunda önleri revaklı hücreler yer almaktadır. Bu hücreler öğrencilerin yatması ve ders çalışması içindir. Konya Sırçalı Medrese (Görsel 1), avlulu medrese tipine örnek gösterilebilir. Kubbeli medreseler ise plan şeması olarak avlulu medrese tipinden çok farklı değildir. Tek fark, ortada açık olan, çoğunlukla havuz bulunan avlunun üzerinin kubbe veya tonozla örtülmesidir. Bu sebeple plan şeması kare ya da kareye yakın dikdörtgen şeklindedir. Kubbeli medrese plan tipine Konya'da bulunan İnce Minare Medresesi ve Karatay Medresesi (Görsel 2) örnek verilebilir¹⁵.

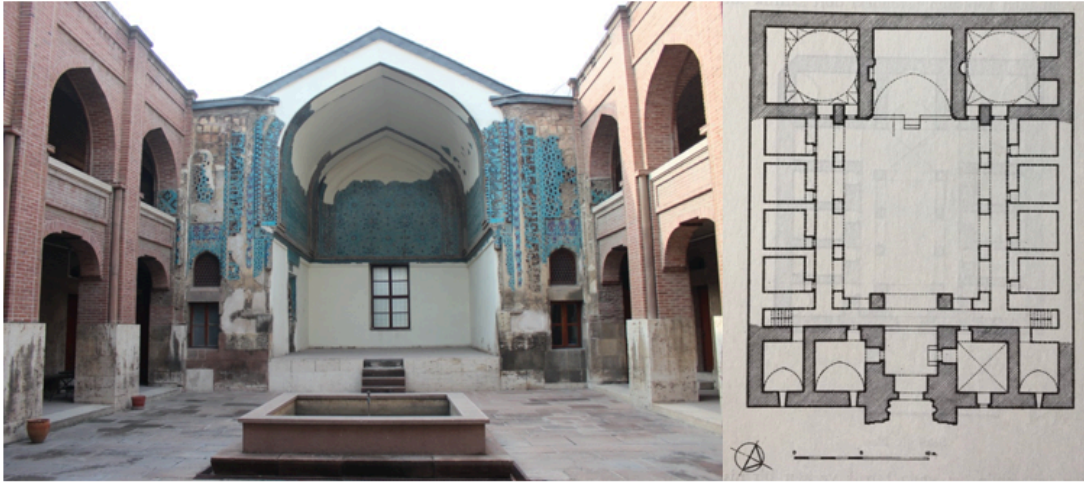
¹²Kevin Lynch, *Kent İmgesi*, çev. İrem Başaran (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021), 53.

¹³Medrese mimarisi hakkında detaylı bilgi için bk. Aptullah Kuran, *Anadolu Medreseleri*, c. 1, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, 1969; Metin Sözen, *Anadolu Medreseleri: Selçuklu ve Beylikler Devri*, c. 1, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, 1970; Metin Sözen, *Anadolu Medreseleri: Selçuklu ve Beylikler Devri*, c. 2, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, 1972.

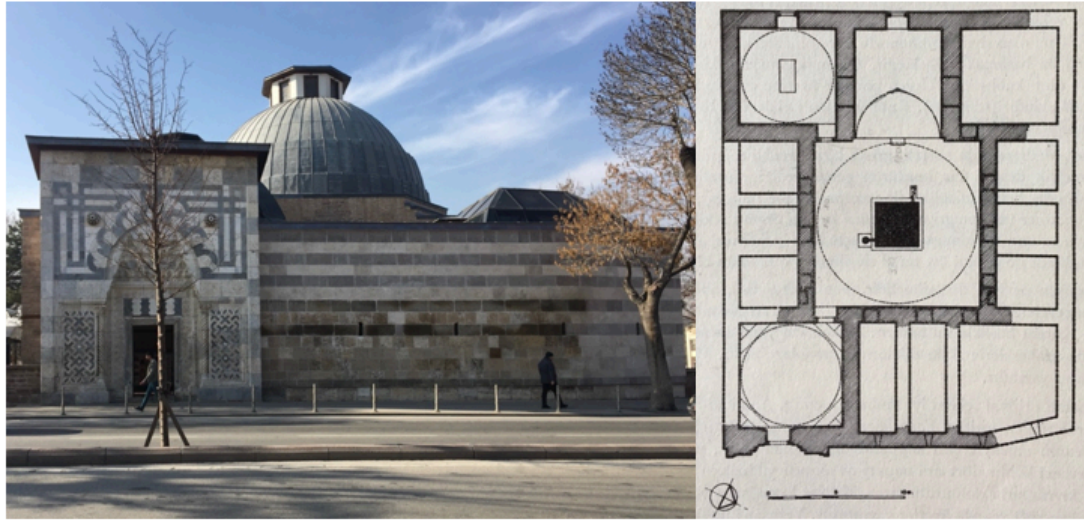
¹⁴Esra Yıldız, "Konya'daki Medrese Yapılarının Yeniden Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi" (Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, 2003), 45-47; Haşim Karpuz, *Anadolu Selçuklu Mimarisi* (Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı, 2001), 50.

¹⁵Muhammet Kemaloğlu, "XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim-Öğretim (Medreseler)," *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 2/5 (2015), 96.

Görsel 1: Konya Sırçalı Medrese ve planı
Kaynak: G. Erdaş, 2014; Kuran, Anadolu Medreseleri, 74

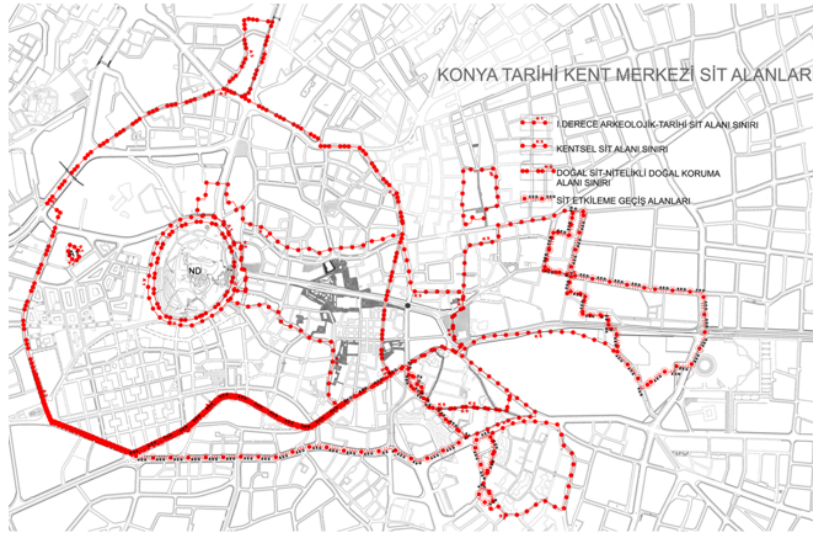

Görsel 2: Karatay Medresesi ve planı
Kaynak: G. Erdaş, 2025; Kuran, Anadolu Medreseleri, 51

3. Konya Kent Merkezinde Kurulan Medreseler

Tarihî çekirdeği Alaaddin Tepesi olmak üzere, bu tepe etrafında gelişen, dış surların sınırladığı alan ve Alaaddin Tepesi'nden Mevlânâ Müzesi'ne uzanan aks "Konya Tarihî Kent Merkezi" olarak kabul edilmektedir¹⁶ (Görsel 3). Konya tarihî kent merkezi, kentlerin doğal bir gelişim süreci olarak bugüne kadar pek çok değişim yaşamıştır. Bu değişimlerden kaynaklanabilecek belirsizlikleri gidermek ve bu konuyla ilgili gelecekte yapılabilecek çalışmalara kolaylık sağlamak amacıyla öncelikle 2024 yılı için geçerli olan mahalle sınırları güncel bir harita üzerinde belirtilmiş (Görsel 4) medreselerin günümüz kent dokusu ile ilişkisini anlamak için konumların tarifinde de güncel kent merkezi haritası referans alınmıştır.

¹⁶09 Ocak 2024 tarihinde Konya Büyükşehir Belediyesine Konya tarihî kent merkezi sınırları ile ilgili bilgi sorulmuştur. Yetkililer surların çevrelediği alanı ve bu alandan Mevlânâ Müzesi'ne kadar uzanan aksı tarihî kent merkezi kabul ettiklerini, hatta bazı projeler kapsamında bu alanın dışında kalan "sit etkileme geçiş alanları" denilen bölgelerin de kent içinde bütünlüğün sağlanması amacıyla tarihî kent merkezine dâhil edildiğini belirtmişlerdir. Belediyeden alınan Konya tarihî kent merkezini ve sit alanlarını gösteren belge (Görsel 3)'te yer almaktadır.

Görsel 3: Konya tarihî kent merkezi sit alanları
Kaynak: Konya Büyükşehir Belediyesi, 09 Ocak 2024

Görsel 4: Konya kent merkezinde bulunan mahalleler, surlar ve sur kapıları
Kaynak: G. Erdaş, 2024¹⁷

Medreselerin Konya ve çevresinde yoğunlaşması Selçuklu döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönem Konya'nın her anlamda parladığı, eğitim ve kültür merkezi hâline geldiği, önemli bir siyasi ve askerî güce

¹⁷Çalışmanın tamamında altlık olarak kullanılan 2024 yılı güncel Konya kent merkezi haritası için Mapbox'tan faydalanılmıştır. Mahalle sınırları için Konya Büyükşehir Belediyesi'nin belirlediği sınırlar referans alınmıştır. Günümüzde Abdülaziz, Sahibiata ve Şükran mahalleleri birleşmiş, tamamı Sahibiata Mahallesi olmuştur. Konum tariflerinin daha net anlaşılması adına haritada birleşmeden önceki sınırlar da gösterilmiştir. Surların ve sur kapılarının yerleri ise Mehmet Önder'den referansla ifade edilmiştir; Mehmet Önder, *Mevlâna Şehri Konya-Tarihi Kılavuz* (Konya: Yeni Kitap Basımevi, 1962), 44.

sahip olduğu dönemdir. Selçuklular, eğitime, kültürel faaliyetlere oldukça önem vermiş, kendinden sonra kurulacak olan devletlere pek çok alanda örnek teşkil etmiştir. Devlet adamları bilime, alimlere büyük bir saygı ve ilgiyle yaklaşmış, medreseleri ülkenin her bir tarafına yaymayı, ücretsiz eğitim vermeyi amaç edinmiş, eğitimi bir devlet meselesi olarak görmüş ve medrese inşa etmeyi kutsal kabul etmişlerdir¹⁸. Selçuklu Devleti'nin medrese kurma hususundaki hassasiyeti devlet erkânını bu konuda teşvik etmiş ve medrese açma faaliyetleri yaygınlaşarak gelenek hâline gelmiştir¹⁹. Selçuklu döneminde Anadolu'da 135 medrese kurulduğu bilinmektedir²⁰. Selçuklu döneminde Konya kent merkezinde inşa edilmiş 25 adet medrese tespit edilmiş olup medreseler ve konumları **Tablo 1** ve **Görsel 5**'te belirtilmiştir.

Tablo 1: Selçuklu Döneminde Konya Kent Merkezinde İnşa Edilen Medreseler²¹

Medrese Adı ²²	Yapım Tarihi ²³	Yaptıran	Konumu	Durumu
1. Kadı İzzeddin Maristan-ı Atik	1113	Bulunamadı.	Feritpaşa Mahallesi, Ankara Caddesi üzerinde, Musalla Mezarlığı ve yakınında bulunan Gömeç Hatun ve Kesikbaş Türbeleri civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
2. Mahmudiye Medresesi (Ali Gav)	12. yüzyıl	Mehmet Vehbi öncülüğünde hayır sahipleri	Feritpaşa Mahallesi, Ankara Caddesi üzerinde, Atatürk Anadolu Lisesi'nin kuzeyinde, Ali Gav Sokak üzerinde yer almaktadır.	Esas eyvan, kubbeli odalar ve türbe günümüze ulaşmıştır.
3. Lala Ruzbe Medresesi	13. yüzyıl başları	I. Alaeddin Keykubad'ın Lalası AbdullaHoğlu Ruzbe	Alaaddin Tepesi'nde, iç kale surları içinde yer aldığı bilinmektedir.	Yıkıldı.
4. Altunbâ Medresesi (Altun Apa, İplikçi)	1202	Şemseddin Ebû Said Altunbâ	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Mevlana Caddesi üzerinde, İplikçi Camii'nin güney bitişiğinde bulunduğu tahmin edilmektedir.	Yıkıldı.
5. Alâeddin Dârüşşifâsı (Dârüşşifâ-i Alâi)	1221-1222	Bulunamadı.	Bu medresenin konumu oldukça tartışmalı olup hazırlanan bir krokiye göre ²⁴ Dârüş-şifâ Ferhuniye Mahallesi'nde, Kültür Park olarak bilinen alanın içinde yer alan Konya İl Halk Kütüphanesi'nin yerinde bulunduğu belirtilmektedir.	Yıkıldı.
6. Hatuniye Medresesi (Devlet Hatun)	1229	Selçuklu Hanedanından Ahmedü'l-Arus kızı Devlet Hatun	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Hatuniye Sokak üzerinde bulunan Hatuniye Camii'nin bitişiğinde veya kuzeyinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.

¹⁸Güven, "Büyük Selçuklu Devletinde Eğitim ve Öğretime Genel Bir Bakış," 833-835, 840.

¹⁹Gelişli, "On Dokuzuncu Yüzyılda (Osmanlı Devleti'nin), Bağdat ve Yemen Vilayetlerinde Medreselerin Açılma Gerekçelerine İlişkin İki Belge," 89.

²⁰Kemaloğlu, "XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim-Öğretim (Medreseler)," 93.

²¹Selçuklu Dönemi'nde Konya kent merkezinde inşa edilen medreselerin konumlarını tespit etmek için yararlanılan kaynaklar ayrı ayrı tabloda belirtilmemiş olup "Kaynakça" bölümüne eklenmiştir.

²²Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

²³Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

²⁴Kroki için bk. Yusuf Küçükdağ, "Konya'da Alâeddin Dârüş-şifâsı, Tıp Medresesi ve Mescidinin Yeri, Yapısı," *Osmanlı Araştırmaları IX* (1989): 347-359.

Medrese Adı ²⁵	Yapım Tarihi ²⁶	Yaptıran	Konumu	Durumu
7. Gevhertaş Medresesi (Molla-i Atik, Molla Efendi, Eski Mulla, Mulla Hünkâr, Medrese-i Hüdâvendigâr, Medrese-i Lala, Medrese-i Mevlânâ, Medrese-i Molla, Gühertaş)	1232	I. Alâeddin Keykubat'ın Lalası Emîr Bedreddin Gühertaş	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Şerafettin Caddesi üzerinde, Ahmet Özdemir Sokak ile 19 Mayıs Sokak arasında kalan alanda, bugünkü Konya Büyükşehir Belediyesinin restore ettiği Taş Bina'nın doğusunda, Seyfeddin Karasungur Türbesi'nin kuzeyinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
8. Nizamiye Medresesi (Nalıncı)	1237	Selçuklu Emiri Nizameddin Ebül-Hasan Ali İbn-i İlmîş İbn-i İdris	Şemsi Tebrizi ve Şükran (günümüz Sahibiata Mahallesi) Mahallelerinin kesişiminde, Mevlana Caddesi üzerinde, İş Bankası Merkez Şubesi'nin kuzeyinde yer almaktaydı.	Yıkıldı.
9. Tacülvezir Medresesi ve Dârülhuffâzi (Külliyesi)	1239	Selçuklu Hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Veziri Tâcü'd-Din Ahmed	Ferhuniye Mahallesi, Kültür Park alanı içinde, Tacü'l-Vezir türbesinin yanında bulunmaktaydı.	Yalnızca türbe kısmı günümüze ulaşmıştır.
10. Şeref Mesud Medresesi	1239	Şerefşah oğlu Mesud	Kaynaklarda "Ak Camii Mahallesi"nde bulunmaktaydı" yazmaktadır. Ancak Konya'da birden fazla Ak Camii bulunmaktadır. Bu tarif üzerinden medresenin konumu hakkında çıkarımda bulunulamamıştır.	Yıkıldı
11. Ferhuniye Dârülhuffâzi (Fatma Hatun)	Yaklaşık 1240'lar	III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi Gömeç Hatun ve Gömeç Hatun'un kızı Fatma Hatun	Ferhuniye Mahallesi, Sultan Mesut Sokak'ta, Karatay Medresesi'nin arkasında yer alan Süt Tekkesi'nin bitişiğinde bulunmaktaydı.	Yalnızca türbe kısmı günümüze ulaşmıştır.
12. Sırçalı Medresesi (Muslihiye)	1242	Selçuklu devlet adamlarından Bedreddin Muslih	Sahibata Mahallesi, Sırçalı Medrese Caddesi üzerinde bulunmaktadır.	Günümüze ulaşmıştır.
13. Gömeç Hatun Medresesi	13. yüzyıl ortaları	III. Gıyâseddin Keyhusrev'in annesi Gömeç Hatun	Feritpaşa Mahallesi, Ankara Caddesi üzerinde, Musalla Mezarlığı'nda bulunan Gömeç Hatun Türbesi'nin güneyinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
14. Karatay Medresesi (Karatay-i Kebir, Büyük Karatay)	1251	Selçuklu devlet adamlarından Emir Celaeddin Karatay	Alaaddin Tepesi'nin kuzeyinde, Ferhuniye Mahallesi, Ankara Caddesi üzerinde yer almaktadır.	Günümüzde Çini Eserler Müzesi olarak kullanılmaktadır.
15. Atabekiyye Medresesi	1256	Selçuklu Emiri Atabek Fahrettin Aslandoğmuş	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Şerafettin Caddesi üzerindeki Kadı İzzeddin (Karpuzoğlu) Câmii'nin karşısında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.

²⁵Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

²⁶Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

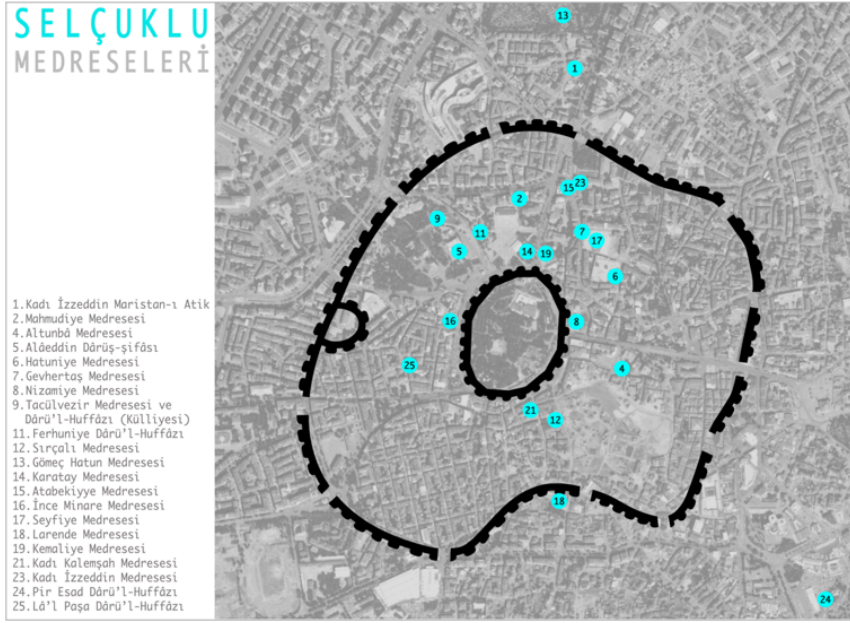
Medrese Adı ²⁷	Yapım Tarihi ²⁸	Yaptıran	Konumu	Durumu
16. İnce Minare Medresesi	1258-1279	Selçuklu Veziri Sahib Atâ Fahreddin Ali	Alaaddin Tepesi'nin batısında, İhsaniye Mahallesi, Alaaddin Bulvarı üzerinde yer almaktadır.	Günümüzde Taş ve Ahşap Eserler Müzesi olarak kullanılmaktadır
17. Seyfiye Medresesi	Tahmini 1235-1276	Selçuklu Ordu Kumandanı Seyfeddin Karasungur	Şemsi Tebrizi Mahallesi, 19 Mayıs Sokak üzerinde bulunan Seyfeddin Karasungur Türbesi'nin yanında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
18. Larende Medresesi	1269	Selçuklu Veziri Sâhib Ata Fahreddin Ali	Sahibiata Mahallesi, Sahibiata Caddesi ile Taşcami Uzunharmanlar Caddesi kesişiminde, Sahip Ata Camii bitişiğinde bulunan külliyein içindedir.	Günümüzde Sahip Ata Vakıf Müzesi olarak restore edilmiştir.
19. Kemaliye Medresesi (Karatay-i Sagır, Küçük Karatay)	Selçuklu Dönemi	Selçuklu Emiri Kemaleddin Rumtaş (veya Turumtaş)	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Ankara Caddesi üzerinde, Karatay Medresesi'nin batısında yer almaktaydı.	Günümüze yalnızca ana eyvanı ile bunun iki yanındaki duvar kalıntıları ulaşmıştır.
20. Kadı Hürremşah Dârülhadîsi	Selçuklu Dönemi	Konya kadılar kadısı Ebu'l-meâli Ahmed'in babası Kadı Hürremşah	Şeyh Sadreddin Mahallesi'nde, Sadreddin Konevi Türbesi civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
21. Kadı Kalemşah Medresesi	Selçuklu Dönemi	Kadı Taceddin Kalemşah	Sahibiata Mahallesi, Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde yer alan, sonraları yıkılan Ordu Binası'nın karşısında, Mimar Muzaffer Caddesi ile Altay Sokak arasında, eski Fahrettin Paşa Parkı yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
22. Akıncı Medresesi	Selçuklu Dönemi	Mimar Cemaleddin İshak b. Emir Ali	Şemsi Tebrizi Mahallesi sınırları içinde olduğu rivayet edilmektedir.	Yıkıldı.
23. Kadı İzzeddin Medresesi	Selçuklu Dönemi	Kadı İzzeddin	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Şerafettin Caddesi üzerinde bulunan Kadı İzzeddin (Karpuzoğlu) Câmii'nin yanında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
24. Pir Esad Dârülhuffâzı	Selçuklu Dönemi	Bulunamadı	Akçeşme Mahallesi, Adak Sokak üzerinde bulunan Pisili Baba (Pir Esad Sultan) Türbesi'nin güneybatısında bulunmaktaydı.	Sadece türbe günümüze ulaşmıştır.
25. Lâ'l Paşa Dârülhuffâzı	Selçuklu Döneminde yapıldığı bilinmektedir. Karamanoğulları döneminde yıkılmış, 1556'da yeniden inşa edilmiştir.	Karamanoğlu Alâeddin Bey'in Mehmed Bey'e hediye ettiği ağa Lâ'l Paşa (Yeniden inşa ettiren)	İhsaniye Mahallesi sınırları içinde bulunan Beyhekim Mescidi'nin arka tarafında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.

²⁷Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

²⁸Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Medrese Adı ²⁹	Yapım Tarihi ³⁰	Yaptıran	Konumu	Durumu
Pamukçular Medresesi (Penbe Furuşan Medresesi): Bu medrese, aşağıda belirtilen kaynakta geçmekte olup medreseye dair detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Selçuklu Dönemi'nde inşa edildiği tahmin edilmektedir. Ayrıca bu medresenin Altun Aba Medresesi'nin diğer bir adı olduğu da düşünülmektedir.				
Kaynak: Zeki Atçeken, "Osmanlılar Zamanına Ulaşan Selçuklu Medreseleri ve Müderrisleri," <i>Yeni Türkiye</i> 91 (2016): 652-662.				

Görsel 5: Selçuklu döneminde Konya kent merkezinde inşa edilen medreseler
Kaynak: G. Erdaş, 2024³¹

Görsel 6: İnce Minare Medresesi
Kaynak: G. Erdaş, 2021

²⁹Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

³⁰Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

³¹Harita üzerindeki medreseler (Görsel 5), Tablo 1'e göre numaralandırılmıştır. Yeri tespit edilemeyen Şeref Mesud Medresesi harita üzerinde gösterilmemiştir. Lala Ruzbe Medresesi, Kadı Hürremşah Dârülhadisî ve Akıncı Medresesi'nin konuları ise yalnızca bulunduğu mahalle ölçeğinde bilindiği ve detaylı konum tespiti yapılamadığı için harita üzerine işlenmemiştir.

Selçuklu Devleti'nin ardından gelen Karamanoğulları, az sayıda da olsa medrese inşa etmiş, Selçuklulardan devraldıkları kültürel mirası korumaya çalışmışlardır³². 13. yüzyılın sonlarına doğru dağılan Selçuklular ve bu dönemde çeşitli bölgelerde kurulan beylikler arasında yaşanan çekişmeler ve siyasi sorunlar eğitim faaliyetlerinin de yavaşlamasına sebep olmuştur. Pek çok medrese bakımsızlıktan kullanılamaz hâle gelmiştir³³. Karamanoğulları döneminde Konya kent merkezinde inşa edilmiş 17 adet medrese tespit edilebilmiş olup medreseler ve konumları **Tablo 2** ve (**Görsel 7**)'te gösterilmiştir:

Tablo 2: Karamanoğulları Döneminde Konya Kent Merkezinde İnşa Edilen Medreseler³⁴

Medrese Adı ³⁵	Yapım Tarihi ³⁶	Yaptıran	Konumu	Durumu
1. Hazinedar Yusuf Dârülhuffâzı	13. yüzyılın sonlarında yapının var olduğu bilinmektedir. Geçiş döneminde inşa edilmiş olabilir.	Karamanoğlu İbrahim Bey'in Hazinedarı Yusuf Bey	Şemsi Tebrizi Mahallesi'nde, Şerafettin Cami'nin kuzeydoğusunda bulunan Vakıf İşhanı olarak bilinen binanın önünden geçen yol (Mevlana Caddesi) üzerinde bulunmaktaydı.	1293'te yıkıldı.
2. Kadı Mürsel Medresesi	1409	Karamanoğlu II. Mehmed'in Kazaskerlerinden Hacı Mustafa oğlu Kadı Mürsel	Sahibiata Mahallesi, Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde yer alan Kadı Mürsel Cami'nin bitişiğinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
3. Hasbeyoğlu Dârülhuffâzı (Ayasofya Mescidi)	1421	Hatıplı Hacı Hasbey oğlu Mehmed Bey	Sahibiata Mahallesi, Sırçalı Medrese Caddesi üzerinde, Sırçalı Medrese'nin güneydoğusunda ve yaklaşık 100 metre ilerisinde yer almaktadır.	Günümüze yalnızca mescit kısmı ulaşmıştır.
4. Hacı Ali Efendi Dârülhuffâzı (Ali Efendi Muallimhanesi)	1429	Hayırsever Mehmed oğlu Hacı Ali	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Şerafeddin Cami'nin kuzeybatısında bulunmaktadır.	Günümüze ulaşmıştır.
5. Turgudoğlu Pir Hüseyin Bey Dârülhuffâzı	1431	Karamanoğulları Emirlerinden Turgudoğullarından Pir Hüseyin Bey	Şeyh Sadrettin Mahallesi, Turgutoğlu Sokak'ta, Sadrettin Konevi Cami ile Turgudoğlu Türbesi'nin arasında bulunmaktaydı.	Günümüze yalnızca türbe kısmı ulaşmıştır.
6. Kutlu Melek Hatun Dârülhuffâzı	1433	Şeyh Sîraceddin el-Urmevî'nin oğlu Mevlana Bedrüddin Mahmud Çelebi'nin karısı Kutlu Melek Hatun	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Atabekiyye Medresesi'nin arkasında yer almaktaydı.	Yıkıldı.

³²Emin Kılınc, "Klasik Osmanlı Eğitim Kurumlarından Konya Dârü'l- Huffâzları (XVII. Yüzyıl)," *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/1(2008), 19.

³³Yaşar Sarıkaya, "Osmanlı Dönemi Konya'sında Medrese Kurucusu ve Patronu Olarak Sufiler ve Alimler (18.-29. Yüzyıllar)," *Turkish Studies* 2/1 (2007), 168.

³⁴Karamanoğulları Dönemi'nde Konya kent merkezinde inşa edilen medreselerin konumlarını tespit etmek için yararlanılan kaynaklar ayrı ayrı tabloda belirtilmemiş olup "Kaynakça" bölümüne eklenmiştir.

³⁵Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

³⁶Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Medrese Adı ³⁷	Yapım Tarihi ³⁸	Yaptıran	Konumu	Durumu
7. Zerger Ahmed Dârülhuffâzî	1433	Bulunamadı.	Hasbeyoğlu Dârülhuffâzî'nin yakınlarında yer aldığı tahmin edilmektedir.	Yıkıldı.
8. Unkapanı Medresesi (Karamanoğlu İbrahim Bey, İmaret, Kazanlı, Kapanhanı)	1464	Karamanoğlu İbrahim Bey	Alaaddin Tepesi'nin doğusunda, Şemsi Tebrizi Mahallesi'nde, günümüzde Konya Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi Müdürlüğü olarak kullanılan tarihî Gazi Mustafa Kemal İlkokulu'nun yerinde bulunmaktadır.	Yıkıldı.
9. Turgudoğlu Pir Ahmed Bey Dârülhuffâzî	Tahmini 15. yüzyıl başları	Pir Ahmed Bey	Şeyh Sadrettin Mahallesi, Turgutoğlu Sokak'ta, Sadrettin Konevi Cami'nin yakınlarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
10. Meram Dârülhuffâzî ³⁹	Tahmini 15. yüzyıl başları	Hacı Hasbeyoğlu Mehmet Çelebi	Bu medrese kent merkezi sınırları dışında olup Meram ilçesinde, bugün Tavus Baba ya da Aydın Çavuş isimleriyle bilinen tepenin eteklerinde bulunmaktaydı. Günümüzde mescit olarak kullanılmaktadır.	Günümüze ulaşmıştır.
11. Molla Medresesi	Tahmini 15. yüzyıl başları	Mevlânâ soyundan Mehmed Çelebi	Aziziye Mahallesi, Mevlânâ Müzesi'nin batısında bulunan Sultan Selim Cami'nin batısında yer almaktaydı.	1926'da yıkıldı.
12. Muiniye Medresesi	15. yüzyıl	Konyalı Hoca Muin	İhsaniye Mahallesi, Kazım Karabekir Caddesi üzerindeki eski İl Sağlık Müdürlüğü, bugünkü Selçuklu İlçe Müdürlüğü binasının yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
13. Nasuh Bey Dârülhuffâzî	Karamanoğulları dönemi	Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in damadı ve Osmanlı Padişahı II. Bayezid'in kayınpederi Canbaz Kadıoğlu Nasuh Bey	Sahibiata Mahallesi, Mimar Muzaffer Caddesi, Dursun Fakih Sokak üzerinde bulunmaktadır.	Günümüze yalnızca mescit kısmı ulaşabilmiştir.
14. Kürkçü Dârülhuffâzî (Hoca Selman)	Karamanoğulları dönemi	Bulunamadı.	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Rampalı Çarşı'nın doğusunda, Gürcü Sokak üzerindeki Kürkçü Mescidi yanında olduğu tahmin edilmektedir.	Yıkıldı.

³⁷Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

³⁸Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

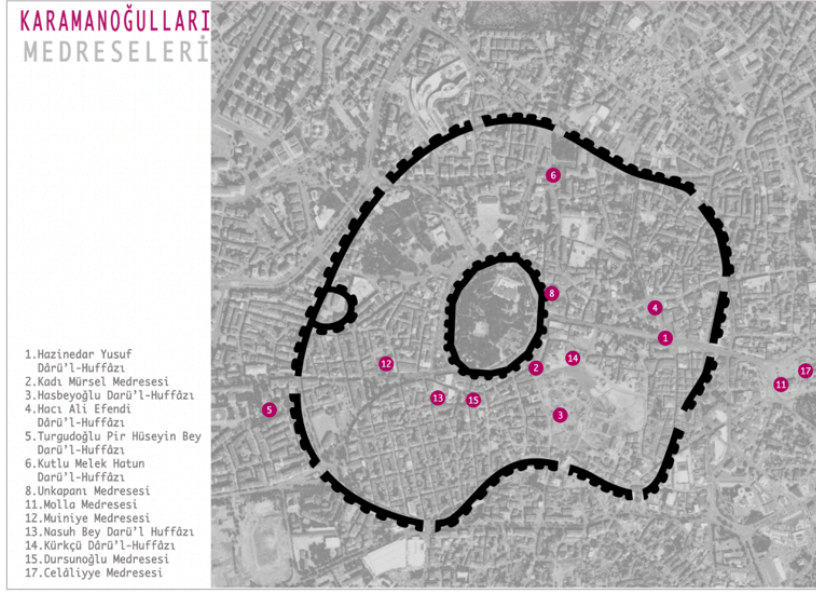
³⁹Meram Dârülhuffâzî Konya kent merkezi sınırları dışındadır. Ancak günümüz merkez ilçelerinden birinde yer aldığı ve tablonun Konya kent merkezindeki medreselere yönelik bir envanter niteliğinde olması amaçlandığı için listeden çıkarılmamıştır.

Medrese Adı ⁴⁰	Yapım Tarihi ⁴¹	Yaptıran	Konumu	Durumu
15. Dursunoğlu Medresesi	Karamanoğulları dönemi	Dursunoğlu Mehmet Bey	Sahibiata Mahallesi, Mimar Muzaffer Caddesi, Tahir Paşa Cami'nin batısında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
16. Şadi Bey Dârülhuffâzı	Karamanoğulları dönemi	Şadi (Şad, Şaz) Bey	Yeri tespit edilememiştir.	Yıkıldı.
17. Celâliyye Medresesi	Karamanoğulları dönemi	Bulunamadı.	Mevlânâ Dergâhı'nın yanı başında, Mevlânâ adına kurulduğu bilinmektedir.	Yıkıldı.
<p>Turgudoğlu Pir Hasan Bey Dârülhuffâzı Sinan Ağa Dârülhuffâzı Bu dârülhuffâzlar aşağıda belirtilen kaynakta geçmektedir. Bu yapıların Karamanoğulları Dönemi'nde inşa edildiği tahmin edilmekte olup detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.</p> <p>Kaynak: Emin Kılınç, "Klâsik Osmanlı Eğitim Kurumlarından Konya Dârü'l- Huffâzları (XVII. Yüzyıl)," <i>Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> 7/1(2008): 18-43.</p>				
<p>Turgudoğlu Ömer Bey Dârülhuffâzı Hondi Hatun Dârülhuffâzı Bağdad Hatun Dârülhuffâzı Emine Hatun Dârülhuffâzı Kadı İmamüddin Urmevi Dârülhuffâzı Sudun (Südün) Ağa Dârülhuffâzı Demirkapı Dârülhuffâzı Hacı Yahya Dârülhuffâzı Hacı Hasan Dârülhuffâzı Has Yusuf Ağa Dârülhuffâzı Hoca Ömer Dârülhuffâzı Paşa Hondi (Hundi) Dârülhuffâzı</p> <p>Alaiye Beyi Ahmed Bey'in Kızı Hundi Hatun Dârülhuffâzı Pir Ali İbni Şeyh Ali Dârülhuffâzı Şükran Dârülhuffâzı Dülger Ahmed Bey Dârülhuffâzı Mezid Dârülhuffâzı Hazin Yusuf Ağa Dârülhuffâzı Sitti Nefise Hatun Dârülhuffâzı Server Ağa Dârülhuffâzı Sungur Ağa Dârülhuffâzı İlaldı Hatun Dârülhuffâzı</p> <p>Bu dârülhuffâzlar, aşağıda belirtilen kaynakta geçmektedir. Bu yapıların Karamanoğulları Dönemi'nde inşa edildiği tahmin edilmekte olup detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.</p> <p>Kaynak: G. İpek İpekçioğlu, "Konya'da Karamanoğulları Dönemi Mimari Eserleri," Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2022.</p>				

⁴⁰Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

⁴¹Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Görsel 7: Karamanoğulları döneminde Konya kent merkezinde inşa edilen medreseler

Kaynak: G. Erdaş, 2024⁴²

Görsel 8: Nasuh Bey Dârülhuffâzî'nin günümüze ulaşan mescidi

Kaynak: G. Erdaş, 2025

Karamanoğulları'nın ardından Osmanlı döneminde 18. yüzyıla kadar Konya'da eğitim faaliyetleri oldukça yavaşlamış, 18. yüzyıl itibarıyla pek çok medrese inşa edilmiştir. Medreselerin yanı sıra tekke, cami ve zaviyeler de inşa edilmiş, kütüphaneler kurulmuş, bu kütüphanelere pek çok eser vakfedilmiştir⁴³. Ancak Osmanlı Devleti'nin zayıflamasıyla medreseler de önemini kaybetmeye başlamıştır. Medreseler, siyasetin ulemaya ve ilmi ortamlara müdahale etmesi ve onları denetim altına alma girişimleri, matematiksel ilimlere olan ilginin azalması, kayırma, rüşvet vb. durumların yaygınlaşması, çalışma yapanların dış dünyaya kapalı kalmaları, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmemeleri ve disiplinsizlik ve ayaklanmalar gibi sebeplerle bozulmaya başlamıştır⁴⁴. Osmanlı döneminde Konya kent merkezinde inşa edilmiş 44 adet medrese tespit edilebilmiş olup medreseler ve konumları (Tablo 3) ve (Görsel 9)'te gösterilmiştir:

⁴²Harita üzerindeki medreseler (Görsel 7), Tablo 2'ye göre numaralandırılmıştır. Yeri tespit edilemeyen Şadi Bey Dârülhuffâzî harita üzerinde gösterilmemiştir. Zeger Ahmed Dârülhuffâzî ve Turgudoğlu Pir Ahmed Bey Dârülhuffâzî'nin konumları yalnızca bulunduğu mahalle ölçeğinde bilindiği ve detaylı konum tespiti yapılmadığı için; Meram Dârülhuffâzî ise Konya kent merkezi sınırlarının dışında yer aldığı için harita üzerine işlenmemiştir.

⁴³Sarıkaya, "Osmanlı Dönemi Konya'sında Medrese Kurucusu ve Patronu Olarak Sufiler ve Alimler (18.-29. Yüzyıllar)," 168.

⁴⁴Mustafa Gündüz, A. Meryem Demirkıran, Ali Yılmaz, Mustafa Ergün ve Cemil Öztürk, *Eğitim Tarihi*, ed. Mehmet Şişman (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019), 123-124.

Tablo 3: Osmanlı Döneminde Konya Kent Merkezinde İnşa Edilen Medreseler⁴⁵

Medrese Adı ⁴⁶	Yapım Tarihi ⁴⁷	Yaptıran	Konumu	Durumu
1. Taşkapu Dârülhadis Medresesi (Musahip Şehriyâri Mustafa Paşa, Şeyh Ahmed Efendi)	1681	Musâhib Mustafa Paşa	Yeğenoğlu Medresesi'nin kuzeydoğusunda kaldığı ifade edilmektedir. Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Furgan Dede Caddesi'nin Yeğenoğlu Medresesi arazisinden geçtiği göz önüne alındığında caddenin kuzeyinde olmalıdır.	Yıkıldı.
2. Saraçoğlu Medresesi(Saraçzade)	1703	Saraçzâde Abdülkerim Efendi	Eski Garaj olarak bilinen bölgede, Akçeşme Mahallesi, Piri Esat Caddesi üzerinde bulunan Fakih Dede Türbesi'nin doğusunda bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
3. Hacı Fettah Medresesi (Fettahiye, Karakurt, Gevraki)	1712	Abdül Fettah Çavuş	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Furgan Dede Caddesi, Gevraki Sokak üzerinde, Güzide Koru Verem Savaş Dispanseri'nin doğu bitişiğinde yer almaktaydı.	Yıkıldı.
4. Zincirli Medrese (Hacı Abdürrahim Efendi)	1712	Hacı Hüseyin oğlu Seyyid Hacı Abdürrahim Efendi	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Karahöyük Sokak'ta, eski Sıpahtı Pazarı'nın yerinde Tahte'l-Kale Cami yanında bulunmaktaydı. Tahte'l-Kale Cami'nin bazı belgelerde Taht-ı Kale Mescidi olarak geçen ve günümüzde Asrî Cami olarak bilinen cami olduğu düşünülmektedir.	Yıkıldı.
5. Kadızâde Medresesi	Bazı kaynaklarda 1716 bazı kaynaklarda 1766 olarak belirtilmiştir	Hacı Ahmed Efendi	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Şerafettin Caddesi ile Hatuniye Sokak'ın kesiştiği yerden sonra Şerafettin Caddesi'nin kuzeye doğru devam eden istikamet üzerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
6. Köprübaşı Medresesi(Vekîl-i Harç Hacı Ahmed Ağa, Bektaş Hacı Seyyid Efendi)	1723 veya öncesi	Vekîl-i Harç Hacı Ahmed Ağa	Aziziye Mahallesi sınırları içinde, Köprübaşı Caddesi ile Şeyh Ulema Recep Ağa Caddesi'nin kesiştiği yolun güneyindeki Hacı Mustafa Ağa Cami'nin güneyinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
7. Yeğenoğlu Medresesi (Hacı Mehmed, Yeğenağa, Mecidiye)	1724	Mustafa oğlu Mehmed Ağa	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Furgan Dede Caddesi'nin geçtiği yol üzerinde, Matbaacılar Sitesi olarak da bilinen eski Güherçile (Barut) Fabrikasının güneyinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.

⁴⁵Osmanlı döneminde Konya kent merkezinde inşa edilen medreselerin konumlarını tespit etmek için yararlanılan kaynaklar ayrı ayrı tabloda belirtilmemiş olup "Kaynakça" bölümüne eklenmiştir.

⁴⁶Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

⁴⁷Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Medrese Adı ⁴⁸	Yapım Tarihi ⁴⁹	Yaptıran	Konumu	Durumu
8. Cıvıloğlu Medresesi (Hacı Hasan Efendi)	1739'te inşa edildi. 1834'te yeniden yaptırıldı.	Malaslı Hacı Hasan Efendi	Akçeşme Mahallesi, Ufuk Caddesi üzerinde bulunan Cıvıloğlu Camii'nin batısında yer almaktaydı.	Yıkıldı.
9. Küçük Daire Medresesi (Gilisralı)	1756	Mustafa oğlu Seyyid Mehmed Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, İstanbul Caddesi üzerindeki İsmet Paşa İlkokulunun yerinde bulunduğu tahmin edilmektedir.	Yıkıldı.
10. Yağmuroğlu Medresesi (Mehmed Efendi)	1756	Şeyh Mehmed Efendi	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Valilik/Hükümet Konağı olarak bilinen tarihî binanın arkasında, Kayalı Park'ta Ziraat Bankası ile PTT binasının olduğu yerde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
11. Nakiboğlu Medresesi	1763 veya öncesi	Konya Müftüsü Nakib el-Hâcc İbrahim Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, Anafartalar Sokak üzerindeki Nakipoğlu Camii'nin bitişiğinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı. Cami kısmı 1926'da yeniden yapıldı.
12. Ovaloğlu Medresesi (Çelik Mehmet Paşa)	1764	Konya Valisi Çelik Mehmed Paşa	Nakipoğlu Mahallesi, Ovaloğlu (Çelikpaşa) Camii bitişiğinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
13. Ataiye Medresesi	1768	Abdullah oğlu Mehmed Efendi	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Mazhar Babalık Sokağı üzerinde, Hayat Apartmanı ve Selçuk Otel'in bulunduğu yerin bir kısmı üzerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
14. Ağazade Medresesi (Hafız İsmail Konevi, Köse Hasan Efendi)	Tahmini 1770'ler	Konyalı Hafız Hacı İsmail Efendi	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Altınçeşme Sokak ile Eşrefoğlu Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
15. Yusuf Ağa Medresesi (Kütüphane)	1797	III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan'ın Kethüdası Yusuf Ağa	Aziye Mahallesi, Mevlânâ Müzesinin batısında bulunan Sultan Selim Camii'nin bitişiğinde bulunmaktaydı. Kaynaklardan elde edilen bilgilerden Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Yusuf Ağa Medresesi'nin ayrı binalar olduğu anlaşılmaktadır.	Yıkıldı.
16. Yılanlı Medresesi (Yılanoğlu)	Tahmini 18. yüzyıl	Bulunamadı.	Şükran Mahallesi'nde (günümüz Sahibiata Mahallesi) yer alan Kapu Camii'nin güneybatısında bulunmaktadır.	Medrese, genel olarak bir avlu etrafında, dükkâna çevrilen talebe odaları ile günümüze ulaşabilen tek Osmanlı Devri eğitim kurumu yapısıdır.
17. İrfaniye Medresesi (Furkanî)	1810-1822	Hacı Ahmed Efendi	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Mevlana Caddesi üzerindeki Şerafeddin	Yıkıldı.

⁴⁸Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

⁴⁹Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Medrese Adı ⁵⁰	Yapım Tarihi ⁵¹	Yaptıran	Konumu	Durumu
			Camii'nin kuzeydoğusunda bulunan Vakıf İşhanı olarak bilinen binanın yerinde bulunmaktaydı.	
18. Ziyaiye Medresesi (Ziyâeddin)	1813	Eşenterlizâde Seyyid Abdurrahman Efendi	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Mevlana Caddesi üzerindeki Şerafeddin Cami'nin batısında bulunmaktadır.	Yıkıldı.
19. Fettah Efendi Medresesi (Fettah-ı Sagır, Simavlı, Seyyid Abdülfettah, Fettahiye)	1817	Seyyid Abdülfettah	Ağazade (İsmail Konevi) Medresesi ile sırt sırtadır.	Yıkıldı.
20. Fethiye Medresesi (Hacı Hasan) ve Karahafız Medresesi	1821'den önce yaptırılmış, 1896'da yeniden yapılmıştır.	(Fethiye Medresesi) Konya Ulemâsından Hacı Hasan, (Karahafız Medresesi) Fethiye Medresesi Müderrisi Kara Hafız Mustafa Muhtar	Fethiye Medresesi, Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Valilik/Hükümet Konağı olarak bilinen tarihî binanın güneybatısında yer alan Hacı Hasan Camii'nin bitişiğinde yer almaktaydı. Karahafız Medresesi ise aynı yerde, zamanla harap olan Fethiye Medresesi'nin ve Kayalı Park'ta PTT binasının bulunduğu yerin üzerine inşa edilmiştir.	Yıkıldı.
21. Muhaddis Medresesi (Muhaddis Dairesi, Muhaddiszâde)	1832-1839	Hadimli Ahmet Efendi	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Mevlana Caddesi üzerinde yer alan ve Tekel Binası olarak bilinen, Depo No:4 adıyla sergi alanı ve kafeye dönüştürülen binanın yerinde/ civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
22. Cevizaltı Medresesi (Müsevid Efendi)	1833-34	Konya Ereğlili Bilgin Mustafa Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, Köprübaşı Caddesi üzerindeki Müftü Abdullah Efendi Mescidi'nin doğusunda bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
23. Saidiye Medresesi (Saidiye-i Kebir, Kafalızâde ve Sadiye-i Sagır, Hacı Said, Kafalı, Büyük Kafalı, Küçük Kafalı)	1836	Seyyid Mehmed Said Efendi	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Mevlana Caddesi üzerinde yer alan İplikçi Camii'nin batı tarafı civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
24. Süleymaniye Medresesi(Tavaslı)	1842 veya öncesi	Memiş Paşa oğlu Süleyman Bey	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Mevlana Caddesi üzerindeki Sanayi Mektebi olarak bilinen tarihî binanın bitişiğinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
25. Özdemirî Medresesi (Özdemirli, Özemür, Uzun Hoca)	1843 öncesi	Hacı Mustafa Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, Köprübaşı Caddesi üzerindeki Diğîn (Çaputçu) Camii ve eski Fenni Fırın civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
26. Bekir Sami Paşa(Paşa Dairesi)	1846 ve 1909	Konya Valisi Bekir Sami Paşa	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Mevlana Caddesi üzerindeki Sanayi Mektebinin	Yıkıldı.

⁵⁰Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

⁵¹Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Medrese Adı ⁵²	Yapım Tarihi ⁵³	Yaptıran	Konumu	Durumu
Medresesi ve Islah-ı Medâris-i İslamiye Medresesi (Zeynelabidin)			güneybatısında bulunmaktaydı. Daha sonra Bekir Sami Paşa Medresesi Islah-ı Medâris-i İslamiye Medresesi'ne dönüştürülmüştür.	
27. Hacı Adil Efendi Medresesi (Müsevitvade, Adliye)	1854	Hacı Adil Efendi	Aziziye Mahallesi sınırları içinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
28. Sultan Veled Medresesi (Medrese-i Celaliye, Türbe-i Mevlânâ, Velediyye, Bahaiyye) ⁵⁴	1854	III. Murad tarafından derviş hücreleri ve cemiyethane olarak yaptırılmış, daha sonra medreseye çevrilmiştir.	Aziziye Mahallesi, Mevlânâ Müzesinin derviş hücrelerinin batısında, hücrelere bitişik bir şekilde yer almaktaydı.	Yıkıldı.
29. Sarı Hafız Medresesi(Avniye)	1859	Süleyman Vehbi Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, İstanbul Caddesi üzerindeki İsmet Paşa İlkokulunun yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
30. Şirvanlı Medresesi (Şirvaniye)	1860 veya öncesi	Şirvanlı Veliyüddin oğlu Hacı Halil Efendi	Nakipoğlu Mahallesi sınırları içinde bulunduğu bilinmektedir.	Yıkıldı.
31. Hacı Hasanbaşı Medresesi (Abdülbasir, Vaki)	1870	Abdülkadir Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, İstanbul Caddesi üzerinde, İsmet Paşa İlkokulunun arka taraflarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
32. Takva Dairesi Medresesi (Yeni Daire)	1870'ler	Gilisralı Hacı Ali Efendi	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Mevlana Caddesi üzerindeki Sanayi Mektebi ile Ziyaiye Medresesi arasında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
33. Fevziye Medresesi (Kavaklı)	1877	Hacı Veli Ağa	Nakipoğlu Mahallesi, İstanbul Caddesi üzerinde, İsmet Paşa İlkokulunun yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
34. Tefikiye Medresesi (Karahüyükülü)	1878	Karahüyükülü Mehmed Efendi	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Mevlana Caddesi üzerinde yer alan, Tekel Binası olarak bilinen, Depo No:4 adıyla sergi alanı ve kafeye dönüştürülen binanın arkasında, Karahüyükülü İşhanı'nın (Komek Binası bitişliği) yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
35. Daire-i Cedidiye Medresesi	1882 veya öncesi	Bulunamadı.	Yeri tam olarak bilinmemekle birlikte, tahmini olarak Sahibiata Mahallesi içinde, Konya Devlet Tiyatrosu civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
36. Biçyemez Medresesi (Bityemez, Adanalı Ömer Efendi)	1882 veya öncesi	Adanalı Ömer Efendi	Kaynaklarda Kuzgunkavak Mahallesi, Ahmet Dede Caddesi üzerinde bulunduğu yazmaktadır. Ancak günümüzde Ahmet Dede Caddesi	Yıkıldı.

⁵²Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

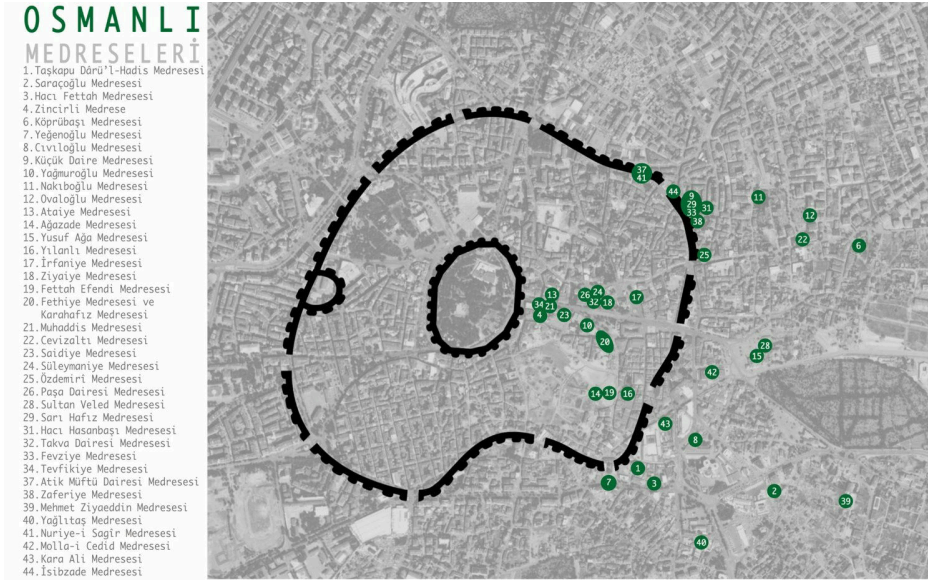
⁵³Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

⁵⁴Sultan Veled Medresesi günümüzde Mevlânâ Müzesi olan Mevlânâ Dergâh'ı ile karıştırılmamalıdır. Dergâh ve medrese farklı misyonları olan yapı türleridir. İlk etapta dergâha ek olarak yapılan birimlerin daha sonra medreseye çevrilmesi ile bu ismi almıştır. Mevlânâ Medresesi adında, Mevlânâ'ya atfedilen bir medrese bulunmamaktadır.

Medrese Adı ⁵⁵	Yapım Tarihi ⁵⁶	Yaptıran	Konumu	Durumu
			adında bir cadde bulunmamaktadır. Keçeciler üzerinde yer alan Ahmet Dede Semt Pazarı, Ali Ulvi Kurucu Caddesi üzerinde yer alan Ahmet Dede Yediler Mezarlığı ve Ahmet Dede Kavşağı bu bölgede yer alabileceğini düşündürmektedir.	
37. Atik Müftü Dairesi Medresesi (Nuriye-i Kebir)	1883 veya öncesi. 1892 yılında yeniden yaptırılmıştır.	Konya halkı, Yeniden yaptıran Tüccar Hacı Mehmed	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Sultan Velet Caddesi üzerinde, Nuriye Camii'nin yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
38. Zaferiye Medresesi (Aladağlı, Tabakhane)	1886	Konya Müftüsü Hacı Ahmed Rüşdü Efendi	Nakipoğlu Mahallesi, İstanbul Caddesi üzerinde, İsmet Paşa İlkokulunun bulunduğu yerin bir kısmını içine alacak şekilde, okulun güneydoğu köşesinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
39. Mehmet Ziyaeddin Medresesi (Topraklık, Akçeşme, İhsaniye)	1887 veya öncesi	Alanyalı Ziya Edendi önderliğinde hayır sahipleri	Üçler Mezarlığı'nın güneyinde, Akçeşme Mahallesi'nde yer alan Hacı Ömerler Camii ve Mahmut Dede Sokağı Çeşmesi civarında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
40. Yağlıtaş Medresesi	1888	Çumralı Hacı Hüseyin Efendi	Akçeşme Mahallesi, Garaj Caddesi üzerinde yer alan Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü olarak kullanılan Hakimiyet-i Milliye İlkokulunun karşısında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
41. Nuriye-i Sagır Medresesi (Nuriye, Kurdoğlu, Kürt Hacı Halil, Keleşzade)	1894	Müsevid Hacı Halil Efendi	Şemsi Tebrizi Mahallesi, Sultan Velet Caddesi üzerinde Nuriye Camii'nin yerinde, Atik Müftü Dairesi Medresesi ile yan yana bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
42. Molla-i Cedid Medresesi (Molla Efendi)	19. yüzyıl başları	Mevlânâ soyundan Mehmed Çelebi	Aziziye Mahallesi, günümüz Türbe Önü Çarşıları olarak işlevlendirilen alanda, eski Mevlana Çarşısı'nın yerinde bulunmaktaydı.	Yıkıldı.
43. Kara Ali Medresesi	19. yüzyıl	Hacı Kara Ali	Şükran Mahallesi (günümüz Sahibiata Mahallesi), Tarihi Buğday Pazarı olarak bilinen yerin bitişiğinde yer almaktaydı.	Yıkıldı.
44. İsibzade Medresesi	19. yüzyıl	İsibzâde	Nakipoğlu Mahallesi, İsmet Paşa İlkokulunun hemen kuzeybatısında, Araplar'a giden yolun başında bulunmaktaydı.	Yıkıldı.

⁵⁵Medreselerin bilinen diğer isimleri parantez içinde belirtilmiştir.

⁵⁶Yapım tarihleri Miladi takvime göre verilmiştir.

Görsel 9: Osmanlı döneminde Konya kent merkezinde inşa edilen medreseler (G. Erdaş, 2024)⁵⁷

Görsel 10: Osmanlı döneminden günümüze ulaşabilen tek eğitim kurumu olan Yılanlı Medrese
Kaynak: G. Erdaş, 2025

⁵⁷Harita üzerindeki medreseler (Görsel 9), Tablo 3'e göre numaralandırılmıştır. Kadızâde Medresesi, Hacı Adil Efendi Medresesi, Şirvanlı Medresesi, Daire-i Cedidiye Medresesi ve Biçyemez Medresesi'nin konumları yalnızca bulunduğu mahalle ölçeğinde bilindiği ve detaylı konum tespiti yapılamadığı için harita üzerine işlenmemiştir.

Kaynaklarda Konya'da olduğuna dair adı geçen ancak hangi döneme ait olduğu ve konumu tespit edilemeyen, hakkında yeterli verinin bulunmadığı bazı medreselere rastlanmıştır. Bu medreseler Tablo 4'te gösterilmiştir:

Tablo 4: Konya'da Olduğu Bilinen Ancak Hakkında Bilgiye Ulaşılamayan Medreseler

Kalaycıade Medresesi: Bu medrese, aşağıda belirtilen kaynakta geçmekte olup, hakkında detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynak: Mehmet Ali Uz, "Konya Medreseleri," <i>Akademik Sayfalar</i> 14/25 (2014), 397.
Şükran Dârülhuffâzi: Bu dârülhuffâz, aşağıda belirtilen kaynakta geçmekte olup hakkında detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynak: Mehmet Ali Uz, <i>Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 12-Şükran</i> . Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015.
İnliceli Medresesi: Bu medrese, aşağıda belirtilen kaynaklarda geçmekte olup hakkında detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynak: Caner Arabacı, "1900-1924 Yılları Arası Konya Medreseleri," Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1996, 289-290; Mehmet Ali Uz, "Konya Medreseleri," <i>Akademik Sayfalar</i> 14/25 (2014), 397.

4. Değerlendirme

Konya kent merkezinde inşa edilen medreseler inşa edildikleri dönemde kente kültürel değer katmış, "ilim ve kültür başkenti" marka değerinin oluşmasına hizmet etmiş, mimari açıdan ise kentsel estetiğin ve zenginliğin simgesi olmuştur. Özellikle Selçuklu Dönemi'nde oldukça görkemli medreseler inşa edilmiş, bu medreseler bugün Konya kentinin ikonuna hâline gelmiştir. Selçuklu Dönemi'nden İnce Minare Medresesi, Karatay Medresesi, Sırçalı Medrese, Larende Medresesi, Tacülvezir Medresesi ve Dârülhuffâzi (yalnızca türbe kısmı), Mahmudiye Medresesi (esas eyvan, kubbeli odalar ve türbe kısmı), Ferhuniye Dârülhuffâzi (yalnızca türbe kısmı), Kemaliye Medresesi (birkaç kalıntı), Pir Esad Dârülhuffâzi (yalnızca türbe kısmı); Karamanoğulları Dönemi'nden Nasuh Bey Dârülhuffâzi (yalnızca mescit kısmı), Meram Dârülhuffâzi, Turgudoğlu Pir Hüseyin Bey Dârülhuffâzi (yalnızca türbe kısmı), Hacı Ali Efendi Dârülhuffâzi ve Hasbeyoğlu Dârülhuffâzi (yalnızca mescit kısmı); Osmanlı Dönemi'nden ise yalnızca Yılanlı Medrese günümüze ulaşabilmiştir.

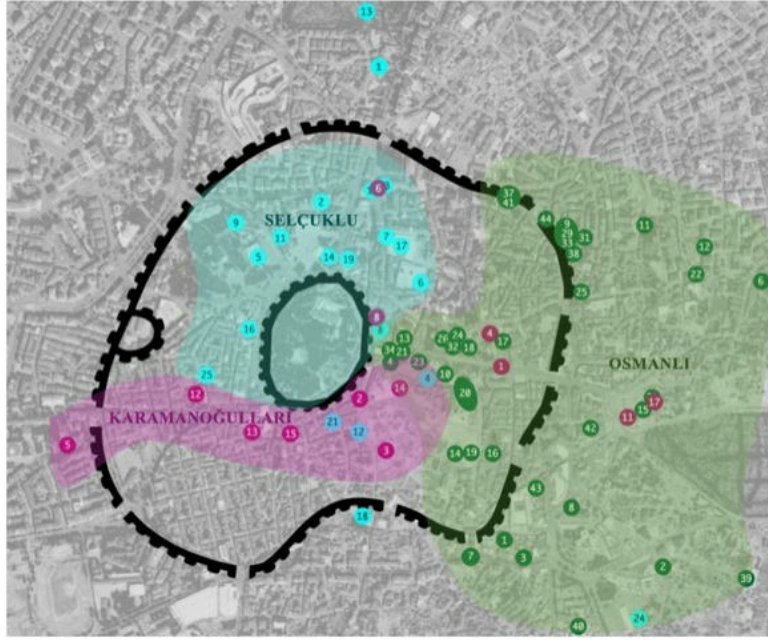
Kentsel ölçekte, medreselerin kentsel gelişim yönüyle bir ilişkisi olduğu görülmektedir (Görsel 11). Konya kent merkezi ilk etapta Alaaddin Tepesi'nde kurulmuş daha sonra tepenin kuzeyine doğru gelişim göstermiştir. Selçuklu Dönemi medreseleri de bu yönde yoğunlaşmıştır. Daha sonra kent, tepenin doğusuna doğru gelişim göstermeye başlamıştır. Osmanlı Dönemi'nde kentin en yoğun bölgesi Alaaddin Tepesi'nin doğusu olmuş ve medreseler de bu bölgede Alaaddin-Mevlana aksı üzerinde yoğunlaşmıştır. Karamanoğulları Dönemi Konya kent dokusuna dair bilgiler kısıtlı olsa da medreselerin konumundan, Karamanoğulları'nın da tepenin güney eteğinde yayılım göstermiş olabileceklere tahmin edilmektedir.

Medreselerin yoğunlaştığı alanlar kentsel hareketliliğin ve ticari faaliyetlerin yoğun olduğu alanlardır. Bu durumu özellikle Osmanlı Dönemi medreselerinin yoğunlaştığı Alaaddin-Mevlana aksında gözlemlemek mümkündür. Bu alan günümüzde de kültürel ve ticari hareketliliğin en yoğun olduğu alan olup Konya tarihî kent merkezini oluşturmaktadır. Medreselerin ticari faaliyetlerle olan ilişkisini şöyle açıklamak mümkündür: Medreseler genellikle vakıf desteğiyle inşa edilen yapılardır ve vakıf kültürü gereği medrese inşa edilirken medreseye giderlerini karşılayabileceği başka yapılar da vakfedilmektedir. "Gelir getirici gayrimenkul vakfetmek medrese kurma sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir"⁵⁸. Vakfedilen yapılar var olan bir yapı olabileceği gibi medrese ile birlikte ya da medrese için medresenin yakınına da inşa edilebilmektedir. Örneğin İplikçi Medresesi inşa edilmeden önce ilgili bölge çarşı ve pazarların olduğu bir bölgedir ve çarşı-lardan birinin adı İplikçi'dir. Medresenin de adını bu çarşıdan aldığı düşünülmektedir⁵⁹. İplikçi Medresesi için

⁵⁸Faik Gönül, "Vakıf İle Medresenin Tarihsel İlişkisi Bağlamında Üsküdar Medreselerinin Güncel İşlevlerinin Değerlendirilmesi" (Yüksek Lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2020), 25.

⁵⁹Mehmet Ali Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 14-Kürkçü* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2016), 11.

yakınında ve kentin farklı bölgelerinden yaklaşık 45-50 dükkân vakfedildiği de bilinmektedir⁶⁰. Medresenin isminin kökeni ve vakfedilen yapılar medreseler ve ticari yapılar arasındaki yakın ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Görsel 11: Konya kent merkezinde inşa edilen medreselerin yoğunluk analizi

Kaynak: G. Erdaş, 2024

Konya kent merkezinin biçimlenmesi ve kimliğinin oluşumunda Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ve ailesi önemli bir role sahiptir. Mevlânâ'nın babası Bahâeddin Veled Konya'ya ilk geldiğinde I. Alâeddin Keykubat, Bahâeddin Veled'e sarayda bir yer vermek istese de Bahâeddin Veled medresede kalacağını belirterek Altunba Medresesi'ne yerleşmiştir. Kısa bir süre sonra da Bahâeddin Veled, Emir Bedreddin Gevhertaş'tan çocukları için bir medrese yaptırmasını istemiş ve yapıldıktan sonra oraya taşınmıştır. Bu medrese de Gevhertaş Medresesi'dir⁶¹. Konya halkı bu iki medreseye de yakın olmak istemiş, bu durum Gevhertaş Medresesi ve çevresinde yeni mahallelerin kurulmasına vesile olmuştur. Bahâeddin Veled ve (42 yıl sonra) Mevlânâ vefat edince bugün Mevlânâ Müzesi olarak bilinen yere defnedilmişlerdir. Zamanla burada bir dergâh oluşmuştur. Ancak bu dergâh (günümüzdeki Mevlânâ Müzesi) medrese ile karıştırılmamalıdır. Farklı dönemlerde Mevlânâ'ya ithafen pek çok medrese inşa edilmiş ancak zaman içerisinde yıkılmıştır. Günümüze ulaşmış Mevlânâ ile ilişkili herhangi bir medrese yapısı yoktur⁶².

Medreselerin ihtisas alanı doğrultusunda yakın çevresindeki yapıların fonksiyonlarını da etkilediği gözlemlenmiştir. Karatay Medresesi fıkıh eğitimi verilen, günümüzün hukuk fakültelerine denk gelen bir eğitim kurumuydu⁶³ ve Karatay Medresesi'nin bulunduğu yerin hemen arkasına denk gelen bugün Kılıçarslan Meydanı olarak bilinen yerde Konya Adliyesi (2008 yılında yıkıldı) bulunmaktaydı (Görsel 12, Görsel 13).

Benzer şekilde, rivayet edilen konum bilgisine dayanarak döneminin tıp medresesi olan Alâeddin Dârüş-şifâsı ile Kadı İzzeddin Maristan-ı Atik arasında kalan bölge (Görsel 15'de belirtilen yeşil alan), günümüzde de sağlık fonksiyonuna yönelik yapılarla çevrelenmiştir. Konya Numune Hastanesi, çeşitli sağlık kuruluşları, eczaneler ve sağlık ekipmanları satan mağazalar bu alanda yer almaktadır. 1902 yılında kurulan Gureba

⁶⁰Osman Turan, "Şemseddin Altun-Aba, Vakfiyesi ve Hayatı," *Bellekten* 11/42 (1947), 204.

⁶¹Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*. çev. Tahsin Yazıcı (İstanbul: Hürriyet Yayınları, 1973), 1: 123, 134.

⁶²Mevlânâ'nın ve dergâhın kente katkıları başlı başına bir araştırma konusu olacak kadar önemlidir. Ancak bu çalışma medreselere odaklandığı için akışı bozmamak adına değinilmemiştir.

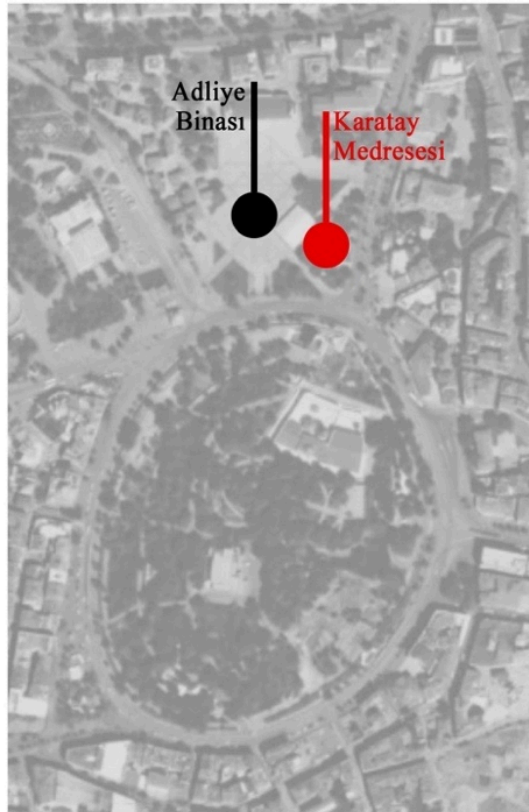
⁶³Mehmet Önder, "Konya'da Karatay Medresesi Portalı," *Vakıflar Dergisi* 25 (1995), 267.

Hastanesi, Mümtaz Kuru Verem Savaş Dispanseri, Tarihî Hemşire Lojmanı Binası, 2017 yılında yıkılan Dr. Faruk Sükan Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi de bu alanda bulunmaktaydı (Görsel 14, Görsel 15).

Görsel 12: Eski Konya Adliye Binası

Kaynak: <https://www.konya.bel.tr/haber/konya-tarihinin-en-onemli-projesi-eski-adliye-binasi-yikilarak-kent-meydani-olusturuluyor>

Görsel 13: Karatay Medresesi ve yıkılan Adliye Binası kroki

Kaynak: G. Erdaş, 2024

Görsel 14: Numune Hastanesi ve yakın çevresi

Kaynak: <https://www.cakir.com.tr/tr/projeler/tamamlanan-projeler/konya-numune-hastanesi#gallery-13>

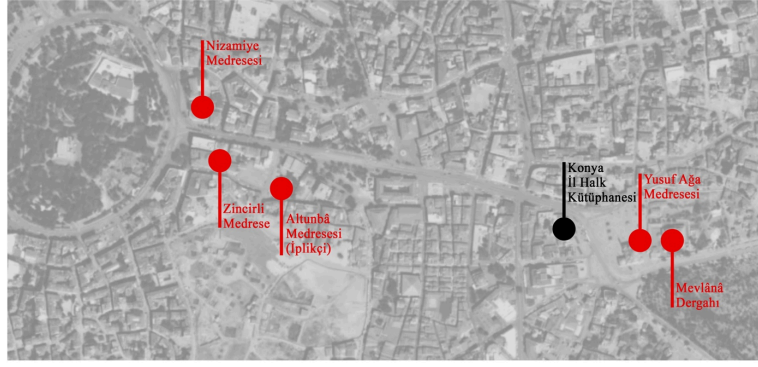

Görsel 15: Alâeddin Dârüş-şifâsi ile Kadı İzzeddin Maristan-ı Atik arasında kalan bölge

Kaynak: G. Erdaş, 2024

Bu hususta bir diğer örnek kütüphanelerdir. Uzun yıllar İl Halk Kütüphanesi olarak kullanılan, 2012'de yıkılan binanın olduğu çevrenin geçmişte de kütüphane yapılarıyla komşuluğu olduğu görülmektedir (Görsel 16). Selçuklular zamanında kurulan ilk kütüphane olan İplikçi Medresesi, okul olarak kullanıldıktan sonra bir süre Milli Kütüphane olarak kullanılan Nizamiye Medresesi, kütüphanesi olan diğer medreseler (Zincirli Medrese ve Yusuf Ağa Medresesi) ve kütüphanesi olan Mevlânâ Dergâhı eski İl Halk Kütüphanesi komşuluğunda bulunmaktaydı⁶⁴.

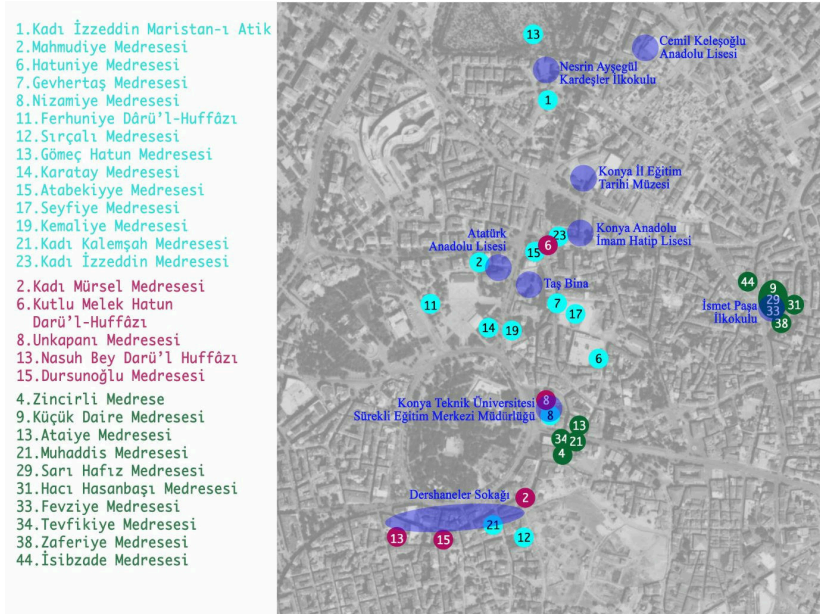
⁶⁴Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 14-Kürkçü*, 21, 24; Müjgan Cumber, "Selçuklu Devri Konya Kütüphanesi," *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi* 1 (1986), 41-43.

Görsel 16: Kütüphanesi olan medreseler ve yıkılan İl Halk Kütüphanesi

Kaynak: G. Erdaş, 2024

Adliye, hastane ve kütüphane örneklerinde olduğu gibi eğitim yapılarında da benzer bir ilişki olduğu dikkat çekmektedir. Bazı medreselerin bulunduğu bölgelerin “eğitim” kimliğini günümüzde de devam ettirdiği görülmektedir (Görsel 17). Günümüz Mimar Muzaffer Caddesi genellikle “dershaneler sokağı” adıyla bilinmekte olup bu cadde üzerinde pek çok eğitim kurumu vardır. Atatürk Anadolu Lisesi, Mahmudiye (Ali Gav) Medresesi’nin bitişiğindedir. Taş Bina (eski Rektörlük Binası/eski Kız Öğretmen Okulu), Konya Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Konya İl Eğitim Tarihi Müzesi’nin (eski Karma Ortaokulu); Karatay Medresesi, Kemaliye Medresesi, Molla-i Atik Medresesi, Atabekiyye Medresesi ve Kutlu Melek Hatun Dârülhuffâzi’nin; Nesrin Ayşegül Kardeşler İlkokulu ve Cemil Keleşoğlu Anadolu Lisesi ise Gömeç Hatun Medresesi ve Maristan-ı Atik’in komşuluğundadır. Unkapanı Medresesi’nin bulunduğu yere, 1926 yılında Gazi Mustafa Kemal İlkokulu (günümüz Konya Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi Müdürlüğü) inşa edilmiştir. Aynı yerde öğretmenevi de bulunmaktadır. Nizamiye Medresesi’nin yerine de Konya’nın ilk idadi mektebi açılmış, daha sonra Dârümuallimîn binası yaptırılmış, bir süre sonra Rehberi Hürriyet İptidaisine çevrilmiş, son olarak da il kitaplığı olarak kullanılmıştır⁶⁵. Günümüzde İsmet Paşa İlkokulunun bulunduğu yerde ve yakınlarında 7 adet medrese bulunmaktaydı.

Görsel 17: Medreseler ve günümüz eğitim kurumları

Kaynak: G. Erdaş, 2024

⁶⁵Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 14-Kürkçü*, 27.

Medreselerin manevi boyuttaki etkilerine bakıldığında ise Konya kent merkezinde inşa edilen medreselerin kente Selçuklulardan itibaren ilim, bilim ve kültür başkenti kimliği kazandırdığı görülmektedir. Ayrıca medreseler semtlerin isimlendirilmesinde rol oynayarak kentsel hafızanın asırlar boyunca korunmasını sağlamıştır. İsimlerini medreselerden alan semtler şöyle sıralanabilir:

- Günümüzde Feritpaşa Mahallesi olarak bilinen eski “Medrese Mahallesi” adını Gömeç Hatun Medresesi’nden almıştır⁶⁶.
- Günümüzde Şemsi Tebrizi Mahallesi’ne dâhil edilen eski Devle Mahallesi’nin adının Devlet Hatun (Hatuniye) Medresesi ile ilişkili olabileceği tahmin edilmektedir. Bu medrese ve çevresi Osmanlı Dönemi’nde Hatuniye Mahallesi olarak da anılmıştır⁶⁷.
- Günümüzde Şemsi Tebrizi Mahallesi olarak bilinen mahalle sınırları içinde yer almış olan Kadı İzzeddin Medresesi, Camisi ve Türbesi çevresinde yer alan bölge bir dönem Kadı İzzeddin (Aynadar) Mahallesi olarak anılmaktaydı⁶⁸.
- Günümüzde Sahibiata Mahallesi sınırları içinde kalan -eskiden Gazialeşah Mahallesi olarak bilinen-mahalle adını Kadı Alemşah’dan ve yaptırdığı medrese (Kadı Kalemşah Medresesi), zaviye ve mescitten oluşan külliye almaktadır⁶⁹.
- Günümüzde İhsaniye Mahallesi sınırları içinde kalan -daha önceden Beyhekim Mahallesi olarak bilinen-mahallenin bir bölümü Lâl Paşa Mahallesi olarak anılmaktaydı. Bu mahalle de adını Lâl Paşa tarafından yaptırılan dârülhuffâz ve zaviyeden almaktaydı⁷⁰.

Sonuç

Konya kentinin Selçuklular ile başlayan köklü ve zengin tarihi, başkentlik misyonu, Selçuklu Devleti’nin eğitim ve medrese kurma konusundaki hassasiyeti ve diğer devletlerin bunu sürdürmesi Konya’nın kentsel kimliğinin ve dokusunun oluşmasında önemli rol oynamıştır. Bu doğrultuda inşa edilen medreseler de bir eğitim yapısı olmaktan daha fazlası olmuş; geleneksel kültürün korunmasında, ilim/bilim faaliyetlerinin yürütülmesinde, alimlerin yetiştirilmesinde katkı sağlamış, kendi görkemli mimarisinin yanında, beraberinde inşa edilen mescit, kütüphane, çeşme, hamam, dükkân gibi farklı işlevlere sahip pek çok yapıyla kent dokusuna çeşitlilik ve büyük bir zenginlik kazandırmıştır.

Medreseler ile günümüz kent dokusunda bilhassa fonksiyon açısından bir benzerlik olduğunun farkındalığı ile başlanan bu araştırmada, medreselerin yapımından yüzyıllar sonra da kent içindeki izlerinin bir şekilde devam ettiği ve kent merkezinin sosyo-ekonomik ve kültürel değerlerini etkileyen ve şekillendiren önemli mimari unsurlar olduğu görülmüştür. Medreselerin buldukları kente etkileri “yere özgü” olarak değişebilmekle beraber, Konya kent merkezinde gözlemlenen ve tespit edilen etkiler, fonksiyonların benzer bir şekilde devam etmesi, semtlerin isimlendirilmesi, bölgeye manevi bir kimliğin miras bırakılması şeklinde olmuştur.

Bu çalışma, kent merkezindeki izlerin kendini nasıl devam ettirebildiği noktasında yeni bir sorgulamaya alan açmaktadır. Bu izler, ister tarihî veriler ışığında, kentsel hafızanın korunmasına yönelik bilinçli bir şekilde ister hiçbir müdahale olmaksızın kendiliğinden devam etmiş olsun, bilinçli bir yok etme arzusunun öznesi olmadığı sürece kentsel ve kolektif hafızanın bir şekilde kendini sürdürdüğünü kanıtlar niteliktedir.

⁶⁶Mehmet Ali Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 39-Medrese Kalenderhane* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2019), 15.

⁶⁷Mehmet Ali Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 2-Devle* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015), 13.

⁶⁸Mehmet Ali Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 7-Çiftemerdiven* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015), 15.

⁶⁹Mehmet Ali Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 18-Gazialeşah* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2016), 11.

⁷⁰Mehmet Ali Uz, *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 21-Beyhekim* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2017), 33.

Bu çalışma, aynı zamanda Konya kent merkezinde kültürel sürekliliğin korunmasına yönelik yapılabilecek müdahaleler için de bir katkı sunmaktadır. Konya'nın kültürel kimliğinin oluşmasında önemli misyonları olan medreselerin fiziki ve manevi izlerini takip etmek, kentsel hafızanın ve kentsel kimliğin korunmasında daha yüksek bir anlayış ve hassasiyetle karar verilmesine olanak sağlayabilir. Konya kent merkezinde inşa edilmiş ve günümüze ulaşabilmiş (tespit edilebilen 86 medreseden yalnızca 15 tanesi) medreselerden yapısal bütünlüğünü koruyabilenler müze, mescit, türbe, kamu yapısı vb. işlevlerle kullanılmaktadır. Bir kısmı ise birkaç kalıntı şeklinde günümüze ulaşabilmiştir. Bu medreselerin korunması, yaşatılması, işlevlendirilmesi ve kültürel sürekliliğin sağlanması açısından da bu çalışmanın önemli bir farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The authors have no conflict of interest to declare.
Grant Support	The authors declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri **Gülçin Erdaş (Yüksek Mimar)**
Author Details ¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Konya, Türkiye

 0000-0003-1884-7587 gulcinerdas@gmail.com

Fatih Semerci (Prof. Dr.)

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya, Türkiye

 0000-0002-1017-5141 fsemerci@gmail.com

Kaynakça | References

- Ahmed Eflâkî. *Âriflerin Menkıbeleri*. 1. Cilt. Çev. Tahsin Yazıcı. İstanbul: Hürriyet Yayınları, 1973
- Arabacı, Caner. "1900-1924 Yılları Arası Konya Medreseleri." Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, 1996
- Arkitera. "2. Ödül, Konya Alaeddin Tepesi II. Kılıçarslan Köşkü ve Kazı Alanı Mimari Fikir Proje Yarışması." Erişim 25 Ocak 2024. <https://www.arkitera.com/proje/2-odul-konya-alaeddin-tepesi-ii-kilicarslan-kosku-ve-kazi-alani-mimari-fikir-proje-yarismasi>
- Atçeken, Zeki. "İplikçi (Akun-Aba) Medresesi'nin Bilinmeyen Bir Yönü ve Osmanlılar Zamanında Bakımı ve Kullanılması." *Vakıflar Dergisi* 22 (1991): 315-321
- Atçeken, Zeki. "Osmanlılar Zamanına Ulaşan Selçuklu Medreseleri ve Müderrisleri." *Yeni Türkiye* 91 (2016): 652-662
- Ayte, Fethullah. "Medreseler." *Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler*. 1. Cilt. Ed. Fikret Gedikli. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, 2013, 61-64
- Cumbur, Müjgan. "Selçuklu Devri Konya Kütüphanesi." *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi* 1 (1986): 37-44
- Çakır İnşaat. "Konya Numune Hastanesi." Erişim 20 Şubat 2024 <https://www.cakir.com.tr/tr/projeler/tamamlanan-projeler/konya-numune-hastanesi#gallery-1>
- Dalkılıç, Mehmet. "Medreselerin Ortaya Çıkmasına Zemin Hazırlayan Tarihsel Süreç." *Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler*. 1. Cilt. Ed. Fikret Gedikli. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, 2013, 233-246
- Demir, Fatih. "Anadolu Selçuklu Dönemi Medreseleri Ve Medrese Eğitimi." Yüksek Lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 2019
- Doğan, Recai. "Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili." *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XXXVII (1997): 407-442

- Eski Eserler Public Library. "Lala Ruzbe Medresesi." Erişim 25 Ocak 2024
<https://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Egitim-Kurumu/1919/Lala-Ruzbe-Medresesi.asp?LID=TR&ID=191>
- Eski Eserler Public Library. "Şeref Mesud Medresesi." Erişim 25 Ocak 2024 <https://www.eskieserler.net/kurumdetayi.php?id=1922&page=16>
- Gelişli, Yücel. "On Dokuzuncu Yüzyılda (Osmanlı Devleti'nin), Bağdat ve Yemen Vilayetlerinde Medreselerin Açılma Gerekçelerine İlişkin İki Belge." *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25/2 (2005): 83-113
- Gönül, Faik. "Vakıf İle Medresenin Tarihsel İlişkisi Bağlamında Üsküdar Medreselerinin Güncel İşlevlerinin Değerlendirilmesi." Yüksek Lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2020
- Gündüz, Mustafa, A. Meryem Demirkıran, Ali Yılmaz, Mustafa Ergün ve Cemil Öztürk. *Eğitim Tarihi*. Ed. Mehmet Şişman. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 2019
- Güven, İsmail. "Büyük Selçuklu Devletinde Eğitim ve Öğretime Genel Bir Bakış." *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 25/2 (1992), 833-848
- Hızlı, Mefail. "Kuruluşundan Osmanlılara Kadar Medreseler." *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 2/2 (1987): 273-281
- İpekçioğlu, G. İpek. "Konya'da Karamanoğulları Dönemi Mimari Eserleri." Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2022
- Karpuz, Haşim. *Anadolu Selçuklu Mimarisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı, 2001
- Kemaloğlu, Muhammet. "XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim-Öğretim (Medreseler)." *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 2/5 (2015): 89-106
- Kılınç, Emin. "Klâsik Osmanlı Eğitim Kurumlarından Konya Dârü'l-Huffâzları (XVII. Yüzyıl)." *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/1 (2008): 18-43
- Konya Aktüel. "Konya Baruthanesi (Güherçile Yapım Evi)." Erişim 30 Ocak 2024.
<http://www.konyaaktuel.com/2017/02/konya-baruthanesi-guhercile-yapim-evi.htm>
- Konya Büyükşehir Belediyesi. "Konya Tarihinin En Önemli Projesi: Eski Adliye Binası Yıkılarak Kent Meydanı Oluşturuluyor." Erişim 09 Şubat 2024.
<https://www.konya.bel.tr/haber/konya-tarihinin-en-onemli-projesi-eski-adliye-binası-yikılarak-kent-meydanı-olusturuluyo>
- Konyalı, İbrahim Hakkı. "Bir Hücet İki Vakfiye." *Vakıflar Dergisi* 7 (1968): 97-110
- Konyalı, İbrahim Hakkı. *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Konya: Yeni Kitap Basımevi, 1964
- Konyapedia. "Adliye Medresesi (Hacı Adil Efendi Medresesi)." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/122/adliye-medresesi-haci-adil-efendi-medreses>
- Konyapedia. "Ali Gav/Mahmudiye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/508/ali-gavmahmudiye-medreses>
- Konyapedia. "Ataiye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/195/ataiye-medreses>
- Konyapedia. "Atik Müftü Dairesi (Nüriye/Kurdoğlu/Keleşzâde Medresesi)." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/252/atik-muftu-dairesi-nuriyekurdoğlu-keleszade-medreses>
- Konyapedia. "Biçyemez (Bityemez)/Adanalı Ömer Efendi Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/864/bicyemez-bityemezadanali-omer-efendi-medreses>
- Konyapedia. "Fahrettin Paşa Parkı." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/1452/fahrettin-pasa-park>
- Konyapedia. "Fethiye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/1531/fethiye-medreses>
- Konyapedia. "Gömeç Hatun (Ana) Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/1833/gomec-hatun-ana-medreses>
- Konyapedia. "Hafız İsmail Konevi Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/2307/hafiz-ismail-konevi-medreses>
- Konyapedia. "İslah-ı Medaris-i İslamiye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/2645/islah-i-medaris-i-islamiye-medreses>
- Konyapedia. "İrfaniye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/2712/irfaniye-medreses>

- Konyapedia. "Kadıze Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/1629/kadizade-medreses>
- Konyapedia. "Kara Hafız Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/1675/kara-hafiz-medreses>
- Konyapedia. "Lâl Paşa Darülhuffazı." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/2965/lal-pasa-darulhuffaz>
- Konyapedia. "Larende Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/2970/larende-medreses>
- Konyapedia. "Müsevvit Efendi (Cevizaltı) Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/3195/musevvit-efendi-cevizalti-medreses>
- Konyapedia. "Simavlı/Fettah-i Sagir/Fettahiye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/2512/simavlifettah-i-sagirfettahiye-medreses>
- Konyapedia. "Şirvanlı Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/3400/sirvanli-medreses>
- Konyapedia. "Takva Dairesi/Yeni Daire Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/3417/takva-dairesiyeni-daire-medreses>
- Konyapedia. "Tevfikiye (Karahüyük) Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/3517/tevfikiye-karahuyuklu-medreses>
- Konyapedia. "Yılanlı Medrese." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/3779/yilanli-medres>
- Konyapedia. "Ziyaiye Medresesi." Erişim 17 Ocak 2024.
<https://www.konyapedia.com/makale/3519/ziyaiye-medreses>
- Kuran, Aptullah. *Anadolu Medreseleri*. 1. cilt. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, 1969
- Küçükdağ, Yusuf. "Konya'da Alâeddin Dârüş-şifâsı, Tıp Medresesi ve Mescidinin Yeri, Yapısı." *Osmanlı Araştırmaları IX* (1989): 347-359
- Lynch, Kevin. *Kent İmgesi*. Çev. İrem Başaran. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021
- Önder, Mehmet. "Konya'da Karatay Medresesi Portalı." *Vakıflar Dergisi* 25 (1995): 267-270
- Önder, Mehmet. *Mevlâna Şehri Konya-Tarihi Kılavuz*. Konya: Yeni Kitap Basımevi, 1962
- Sarıkaya, Yaşar. "Osmanlı Dönemi Konya'sında Medrese Kurucusu ve Patronu Olarak Sufiler ve Alimler (18.-29. Yüzyıllar)." *Turkish Studies* 2/1 (2007): 162-195
- Sözen, Metin. *Anadolu Medreseleri: Selçuklu ve Beylikler Devri*. 1. Cilt. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, 1970
- Sözen, Metin. *Anadolu Medreseleri: Selçuklu ve Beylikler Devri*. 2. Cilt. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, 1972
- Şahbaz, Mehibe. "Sahib Ata Fahrü'd-Din Ali Döneminde İnşa Edilen Medreselerin Türkiye Selçuklu Eğitimindeki Yeri." *Social Sciences Studies Journal* 4/22 (2018): 3846-3861
- Şahin, Kamil. "Konya Maristan-ı Atik." *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* 5 (2008): 211-217
- Turan, Osman. "Şemseddin Altun-Aba, Vakfiyesi ve Hayatı." *Belleten* 11/ 42 (1947): 197-236
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. "Medrese." Erişim 17 Ocak 2024. <https://sozluk.gov.t>
- Uz, Mehmet Ali. "Konya Medreseleri." *Akademik Sayfalar* 14/25 (2014): 386-400
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 2-Devle*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 6-Tercüman*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 7-Çiftemerdiven*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 12-Şükran*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2015
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 14-Kürkçü*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2016
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 18-Gazialeşah*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2016
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 21-Beyhekim*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2017
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 24-Şereşirin*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2017
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 28-Karakurt*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2017
- Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 39-Medrese Kalenderhane*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2019

Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri Serisi: 43-Zincirlikuyu*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2019

Uz, Mehmet Ali. *Tarihi Konya Mahalleleri*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2022

Uzluk, Şahabettin. "Anadolu Selçuklu Medrese Planının Konya'da İki Camide Uygulanışı." *IX. Türk Tarih Kongresi, Ankara 21-25 Eylül 1981, Kongreye Sunulan Bildiriler*. 2. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988, 711-714

Yaldız, Esra. "Konya'daki Medrese Yapılarının Yeniden Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi." Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, 2003

Yavuzylmaz, Ahmet ve Zekeriya Şimşir. "Konya Kemaliye/Küçük Karatay Medresesi Üzerine Bir Restitüsyon Denemesi." *Selçuk Türkiyat* 58 (2023): 135-168.

